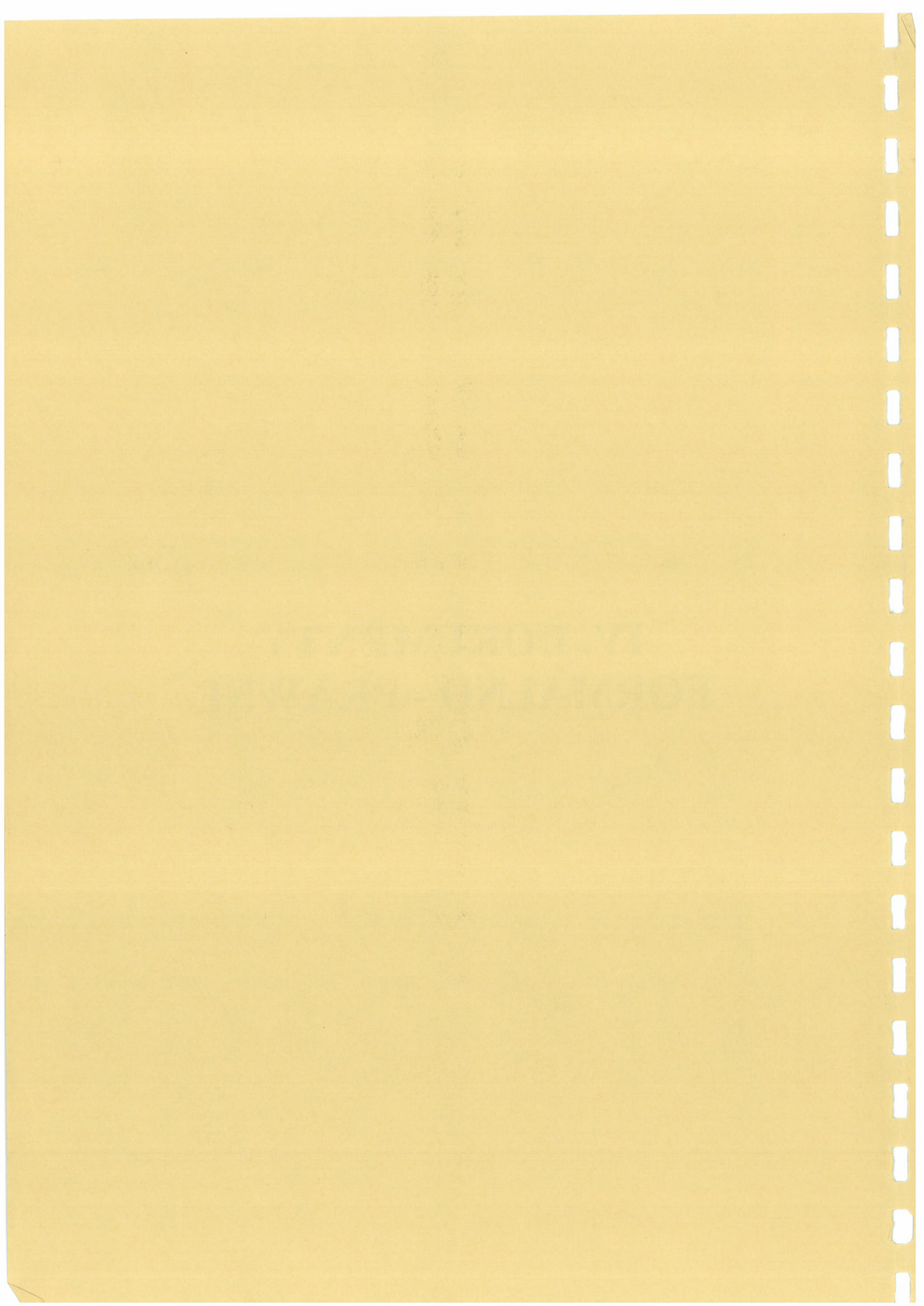

**IV. DOKUMENTY
FORMALNO - PRAWNE**

UCHWAŁA NR XXVI/108/97

**RADY GMINY W KOBYLINIE BORZYMACH
Z DNIA 27 KWIETNIA 1997 roku.**

**W SPRAWIE UCHWALENIA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY KOBYLIN BORZYMY**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 5 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie terytorialnym (Dz. U. z 1996r. Nr 13, poz. 74, Nr 58, poz. 261, Nr 106, poz. 496 i Nr 132, poz. 622) oraz art. 6 ust. 6 ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 89, poz. 415 oraz z 1996r. Nr 106, poz. 496) - Rada Gminy w Kobylinie Borzymach postanawia, co następuje:

§ 1

Uchwała się Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kobylin Borzymy obejmujące:

1. Część tekstową zawartą w rozdziale II Studium "Kierunki rozwoju i polityka przestrzenna gminy" stanowiącą załącznik nr 1 do niniejszej uchwały,
2. Część graficzną przedstawioną na mapach:
  - 1) „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” w skali 1: 25 000 dotyczące obszaru całej gminy - stanowiącą załącznik nr 2 do niniejszej uchwały,
  - 2) „Kierunki zagospodarowania przestrzennego” w skali 1: 5 000 dotyczące obszaru miejscowości Kobylin Borzymy, Kobylin Latki, Kobylin Pieniążki, Kobylin Kuleszki - stanowiącą załącznik nr 3 do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Gminy w Kobylinie Borzymach.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Feliks PI SZCZATOWSKI

ZARZĄD GMINY
Kobylin Borzomy
18-204 Kobylin
woj. łomżyńskie

Kobylin Borzomy, dnia 24.04 1997 roku

RADA GMINY
w Kobylinie Borzomach

WNIOSEK

Proszę o uchwalenie "Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Kobylin Borzomy.

"Studium" składa się z następujących części:

Części pierwszej informacyjno-analitycznej:

1. Część tekstowa zawarta w rozdziałach:
  - I. Rozpoznanie i ocena uwarunkowań rozwoju gminy
  - II. Kierunki rozwoju polityki przestrzennej
  - III. Strategia rozwoju gminy i miejscowości gminnej
2. Część graficzna zawarta na rysunkach:
  - a) „Uwarunkowania środowiska przyrodniczego” w skali 1: 25000 dotycząca obszaru całej gminy - rysunek nr 1,
  - b) „Potencjał rozwoju gminy” w skali 1: 25000 dotycząca obszaru całej gminy - rysunek nr 2,
  - c) „Ograniczenia rozwoju gminy” w skali 1: 25000 dotycząca obszaru całej gminy - rysunek nr 3,
  - d) „Synteza uwarunkowań miejscowości Kobylin Borzomy, Kobylin Latki, Kobylin Pieniędzy, Kobylin Kuleszki” w skali 1:5000 dotycząca obszaru miejscowości gminnej i wsi sąsiednich - rysunek nr 4,

Części drugiej podlegającej uchwaleniu:

1. Część tekstowa zawarta w IV rozdziale części opisowej "Kierunki rozwoju i polityka przestrzenna gminy"
2. Część graficzna zawarta na rysunkach:
  - a) „Kierunki rozwoju gminy” w skali 1:25000 dotycząca obszaru całej gminy - rysunek nr 5,
  - b) „Kierunki rozwoju miejscowości Kobylin Borzomy, Kobylin Latki, Kobylin Pieniędzy, Kobylin Kuleszki” w skali 1:5000 dotycząca obszaru miejscowości gminnej i wsi sąsiednich - rysunek nr 6.

Części trzeciej zawierającej dokumentację formalno-prawną.

W związku z zakończeniem prac nad Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego gminy Kobylin Borzomy, Zarząd Gminy wnosi o jego uchwalenie.

PRZEWODNICZĄCY
ZARZĄDU GMINY

inż. Józef Stypułkowski

ZARZĄD GMINY KOBYLIN BORZYMY

**Pomocniczy Zespół Projektowo Inwestycyjny
Wojewódzkie Biuro Planowania Przestrzennego w Łomży**

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY KOBYLIN BORZYMY**

ŁOMŻA, 1997 rok

Zespół autorski:

Główny projektant - mgr inż. arch. Elżbieta Tyszcza

PROJEKTANT
mgr inż. arch. Elżbieta Tyszcza
Zagospodarowania Przestrzennego
Nr uprawnień 954/89

Projektanci:

1. mgr inż. Teresa Ciborowska
2. mgr inż. Hanna Konarzewska
3. mgr Andrzej Lewandowski
4. inż. Maria Piątkowska
5. mgr inż. Jerzy Przybyłowicz

Opracowanie graficzne:

1. tech. Zbigniew Bargielski
2. tech. Antoni Jarmołowicz
3. tech. Krystyna Naspieńska

Opracowanie wykonano w Pomocniczym Zespole Projektowo - Inwestycyjnym przy Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Łomży pod kierunkiem

mgr inż. arch. Alicji Mieszkowskiej Dyrektor Biura.

19.05.97
SG-28/97
19.05.97
3

Łomża, kwiecień 1997 rok

WSTEP

SPIS TREŚCI

WSTĘP	- 4
PODSTAWA FORMALNO-PRAWNA OPRACOWANA	- 4
PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA	- 4
CEL OPRACOWANIA	- 4
FORMA OPRACOWANIA	- 4
I. ROZPOZNANIE I OCENA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMIN	
A. DIAGNOZA ZEWNĘTRZNEJ I WEWNĘTRZNEJ SYTUACJI GMINY - 6	
1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	- 6
2. ŚRODOWISKO KULTUROWE	- 22
3. SIEĆ OSADNICZA	- 26
4. OBSŁUGA LUDNOŚCI	- 26
5. DEMOGRAFIA	- 31
6. MIESZKALNICTWO	- 34
7. ROLNICTWO	- 37
8. TURYSTYKA	- 45
9. PRZEMYSŁ	- 47
10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	- 47
B. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY I MIEJSCOWOŚCI GMINNEJ	- 50
II. KIERUNKI ROZWOJU I POLITYKI PRZESTRZENNEJ	
1. CELE ROZWOJU	- 52
2. PODSTAWOWE FUNKCJE	- 53
3. ZASADY I KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO GMINY	- 54
3.1. KSZTAŁTOWANIE EKOLOGICZNYCH PODSTAW ROZWOJU GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ	- 54
3.2. ŚRODOWISKO KULTUROWE	- 60
3.3. SIEĆ OSADNICZA	- 61
3.4. DEMOGRAFIA	- 61
3.5. PODSTAWOWE FUNKCJE	- 61
3.6. INŻYNIERIA	- 65

4. DZIAŁANIA ZMIERZAJĄCE DO REALIZACJI ZAKŁADANYCH CELÓW - 68

III. STRATEGIA ROZWOJU GMINY I MIEJSCOWOŚCI GMINNEJ

IV. DOKUMENTY FORMALNO - PRAWNE

WSTĘP

PODSTAWA FORMALNO-PRAWNA OPRACOWANA

Zgodnie z Ustawą o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7.07.1996 r. Art.6 ust.1 / Dz.U.Nr 89 z dnia 25 sierpnia 1995 r. poz. 415 / w celu określenia polityki przestrzennej gminy. Rada Gminy podjęła uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwanego studium.

* Uchwała Nr VII/30/95 Rady Gminy w Kobylinie Borzymach z dnia 10 lutego 1995 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy.

PRZEDMIOT I ZAKRES OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Kobylin Borzymy, przy maksymalnym wykorzystaniu wykonanych dotychczas dla tego terenu prac badawczych, opracowań studialnych oraz materiałów analitycznych. Zakres tematyczny opracowania zgodny jest z wymogami ustawy z dnia 7.07.1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym /art.6, ust.4/, zakres terytorialny opracowania obejmuje obszar gminy w granicach administracyjnych.

CEL OPRACOWANIA

Celem studium jest określenie kierunków i zasad polityki przestrzennej na obszarze miasta i gminy wynikających z uwarunkowań lokalnych i ponad lokalnych. Zawarty zakres tematyczny oraz problematyka zmierzają do:

- poprawy jakości życia społeczeństwa,
- zachowania równowagi i ochrony środowiska przyrodniczego,
- ochrony dóbr kultury,
- zaktywizowanie gospodarcze gminy w zakresie rolnictwa.

FORMA OPRACOWANIA

Studium opracowania w formie graficznej i opisowej w podziale na części:

- I - Rozpoznanie i ocena uwarunkowań rozwoju gminy (informacyjno - analityczna)
- II - Kierunki rozwoju i polityki przestrzennej gminy uchwalaną)
- III- Dokumenty formalno - prawne

**I. ROZPOZNANIE I OCENA
UWARUNKOWAŃ ROZWOJU
GMINY**

I. ROZPOZNANIE I OCENA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY

CZĘŚĆ OPISOWA

A. Wstęp

B. Diagnoza zewnętrznej i wewnętrznej sytuacji gminy

C. Synteza uwarunkowań rozwoju gminy i miejscowości gminnej

CZĘŚĆ GRAFICZNA

1. Uwarunkowania środowiska przyrodniczego - skala 1:25 000 - rys. nr 1
2. Potencjał rozwojowy gminy skala 1:25 000 - rys. nr 2
3. Ograniczenia rozwoju społeczno-gospodarczego skala 1: 25 000 - rys. nr 3
4. Uwarunkowania rozwoju miejscowości Kobylin Borzomy 1:5 000 - rys. nr 4

II. KIERUNKI ROZWOJU I POLITYKA PRZESTRZENNA

CZĘŚĆ OPISOWA

CZĘŚĆ GRAFICZNA

1. Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego Gminy skala 1: 25 000 - rys. nr 5
1. Kierunki Zagospodarowania Przestrzennego miejscowości gminnej skala 1:5000 - rys. nr 6

III. DOKUMENTY FORMALNO - PRAWNE

Zawiera dokumenty, które są wymagane wg ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym i inne zgromadzone w trakcie opracowania studium oraz wykaz materiałów źródłowych.

I. ROZPOZNANIE I OCENA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY

A. WSTĘP

Gmina Kobylin Borzymy położona jest we wschodniej części województwa łomżyńskiego. Od północy i wschodu graniczy z gminą Jezewo położoną w województwie białostockim, od południa z gminami: Sokoły i Kulesze Kościelne, a od zachodu z gminą Rutki i Zawady. Gmina łącznie zajmuje powierzchnię 119 km² i należy do najmniejszych jednostek podziału administracyjnego województwa łomżyńskiego. Ludność gminy wynosi 3925 osób /stan 31.12.1994r/. Miejscowość Kobylin Borzymy stanowiąca siedzibę władz samorządowych położona jest w centralnej części gminy, a zabudowa jej łączy się bezpośrednio z zabudową miejscowości Kobylin Latki i Kobylin Pieniążki. Miejscowość gminną wraz z sąsiadującymi wsiami zamieszkiwana jest przez 490 osób (stan 1996 rok). Gmina o funkcji rolniczej. Miejscowość gminna pełni funkcję gminnego ośrodka rozwoju.

B. DIAGNOZA ZEWNĘTRZNEJ I WEWNĘTRZNEJ SYTUACJI GMINY

1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Rzeźba terenu

W podziale fizyczno - geograficznym obszar gminy położony jest w granicach Wysoczyzny Wysokomazowieckiej oraz północno - wschodnim fragmentem w obrębie Doliny Górnej Narwi wchodzącymi w skład większej jednostki - Niziny Północnopodlaskiej.

Rzeźba terenu ukształtowana została przede wszystkim w stadiale mławskim zlodowacenia środkowopolskiego i reprezentowana jest przez wysoczyznę morenową falistą z licznymi jej formami akumulacyjnej działalności lodowca. Sama wysoczyzna wyniesiona jest średnio 125 - 150 m n.p.m., a spadki nie przekraczają na ogół 5 - 10%. Obszar wysoczyzny urozmaicony jest licznymi występującymi kulminacjami terenowymi w postaci :

- moren czołowych o wysokościach względnych do 10 m ponad otaczającą okolicę w rejonie zespołów wsi Kropiewnica i Sikory oraz wsi Dąbrowa Franki i Pszczółczyn;

- **wzgórz kemowych** wyniesionych 5 - 10 m powyżej sąsiadujących terenów w południowo - zachodniej części gminy w rejonie wsi Wnory Stare i Wnory Kuzele;
- **wałów ozowych** osiągających długości do 1,5 km i 5 m wysokości względnej występujące w Kurowie oraz Sikorach Piotrowiętach;

Pierwotna rzeźba wysoczyznowa poddana została w późniejszych okresach procesom denudacji i erozji, w wyniku czego powierzchnia moren uległa obniżeniu i rozcięciu przez wody roztopowe. Wśród plejstoceńskich form geomorfologicznych wyróżnić można :

- **płytkie dolinki erozyjno - denudacyjne** o charakterystycznym nieckowatym przekroju poprzecznym i łagodnie nachylonych zboczach, licznie występujące w południowej części gminy;
- **zagłębienia bezodpływowe** o owalnych kształtach, dość płytkie, genetycznie związane z nierównomierną działalnością lodowca na obszarze całej gminy;
- **doliny fluwialno - denudacyjne** pochodzące z późnego plejstocenu i holocenu o łagodnych zboczach, płaskich i podmokłych dnach, rozprzestrzenione we wszystkich częściach gminy;
- **współczesne doliny rzeczne** wyniesione 1 - 2 m ponad poziom wód w Narwi i Śliny , podmokłe i często zalewane;
- **obniżenia powytopiskowe** o zróżnicowanych wielkościach, płaskich i podmokłych dnach, czasami wypełnionych sieciami rowów melioracyjnych, położonych w sąsiedztwie dolin rzecznych i stanowiących ich naturalne przedłużenia.

Budowa geologiczna

Podłoże geologiczne stanowi prekambryjska platforma wschodnioeuropejska, tzw. Wyniesienie Mazursko - Suwalskie, na którym zalegają niewielkiej miąższości osady mezozoiczne i kenozoiczne. Utwory trzeciorzędowe wykształcone zostały w postaci piasków, ilów i mułków, miocenijskich w południowo - zachodniej części gminy i oligocenijskich na pozostałym obszarze.

Osady czwartorzędowe osiągają miąższość 120 m w obrębie doliny Śliny, do 150 m w rejonie wzgórz morenowych w okolicach wsi Sikory. Reprezentowane są przede wszystkim przez plejstoceńskie :

- **utwory akumulacji lodowcowej (zwałowe)** wykształcone jako gliny piaszczyste i pylaste oraz piaski i piaski gliniaste występujące powszechnie w całej gminie;
- **utwory moreny czołowej** z piaskami, żwirami i glinami oraz domieszką głazów budujących wydłużone wzniesienia morenowe;
- **utwory wodnolodowcowe kemów** składających się z piasków drobno- i średnioziarnistych tworzących niewielkie pagórki w południowo - zachodniej części gminy;

- utwory wodnolodowcowe ozów z zalegającymi w podłożu piaskami średnioziarnistymi i z wkładkami żwirów;
- inne utwory wodnolodowcowe reprezentowane przez wszystkie frakcje piasków z domieszką żwirów, występujące wzdłuż dolin rzecznych oraz w postaci rozległych płatów w okolicach wsi Dąbrowa Franki, Milewo i Sikory;
- utwory zastoiskowe, tj. pyły i ily pylaste zalegające w formie małych powierzchni w południowo - zachodniej części gminy.

Najmłodsze osady pochodzą z holocenu i są to :

- utwory deluwialne, na które składają się piaski drobne i pylaste, lokalnie gliny piaszczyste pokrywające płytkie i nieckowate dolinki i zagłębienia bezodpływowe;
- utwory aluwialne wykształcone w postaci namulów organicznych pylastych i piaszczystych, pyłów i glin, spotykanych w wyraźnie zarysowanych formach dolinnych;
- utwory bagienne w postaci torfów pokrywających dna dolin Narwi i Śliny.

Wymienione osady holocenijskie tworzą grupę gruntów organicznych lub mineralnych charakteryzujących się dużą ściśliwością, brakiem konsolidacji, są często zawodnione, co w sumie ogranicza ich przydatność dla celów budowlanych.

Wody powierzchniowe

- rzeki

Gmina położona jest w dorzeczu Narwi, a jej głównym odbiornikiem wodnym jest rzeka Ślina przepływająca przez centralną część, z południa w kierunku północnym. We wsi Stypułki Świąchy rzeka otrzymuje z lewej strony swój największy dopływ - Rokietnicę. Ślina rozpoławia obszar gminy na dwie równe części szeroką doliną, a jej koryto silnie meandruje i tworzy liczne zakola.

Północno - wschodnią granicę gminy będącą jednocześnie fragmentem granicy województwa stanowi Narew. Nieuregulowane koryto rzeczne sprawia, że Narew w okresie roztopów wiosennych corocznie wylewa na rozległe tereny bagienne. W tej części doliny rzeka silnie meandruje, a jej koryto nabiera malowniczego charakteru krajobrazowo - przyrodniczego. Największym na terenie gminy dopływem Narwi jest Kurówka uchodząca do niej poniżej Pszczółczyna.

Pozostałe obszary wysoczyznowe odwadniane są przez małe bezimienne ciek, najczęściej włączone w systemy rowów melioracyjnych.

- jeziora i stawy

Gmina pozbawiona jest większych naturalnych bądź sztucznych zbiorników wodnych. Występują tutaj natomiast małe obiekty o charakterze oczek wodnych, stawów i zbiorników przeciwpożarowych. Spośród nich wymienić można zbiorniki

we wsiach : Kierzki, Kobylin Kuleszki i Kobylin Pogorzalki, Mojki, Sikory Bartkowięta, Wnory Wandy i Zalesie Łabędzkie.

Wody podziemne

Pod względem warunków hydrogeologicznych obszar gminy zróżnicowany jest na dwie jednostki :

* obszary dolinne :

- **strefa koncentracji wód powierzchniowych i gruntowych w obrębie dolin rzecznych** Narwi, Śliny oraz innych cieków, gdzie wody gruntowe utrzymują się w holocenijskich łatwoprzepuszczalnych torfach, namulach i piaskach tworząc ciągły poziom na głębokościach 1 - 2 m p.p.t.;

- **strefa koncentracji i spływu wód opadowych oraz roztopowych w obrębie dolin denudacyjnych** z okresowo płytkim występowaniem wód gruntowych, szczególnie na wiosnę i w trakcie długotrwałych opadów atmosferycznych.

* obszary pozadolinne :

- **strefa występowania ciągłego poziomu wód gruntowych** o zwierciadle swobodnym utrzymującym się w utworach łatwoprzepuszczalnych na głębokościach 1 - 3 m p.p.t. w bezpośrednim sąsiedztwie dolin, do ponad 4 m p.p.t. w wyższych partiach terenowych;

- **strefa o zakłóconej ciągłości poziomu wodonośnego** z uwagi na obecność gliniastych i pylastych gruntów trudnoprzepuszczalnych, a głębokości zalegania wód gruntowych uzależnione są od występowania przewarstwień piaszczystych i wahają się od 0,5 m p.p.t. w obniżeniach bezodpływowych (tzw. wierzchówki), do ponad 4 m p.p.t.

Gleby

Obszar gminy charakteryzuje małe zróżnicowanie warunków glebowych. Najczęściej spotykanymi typami są **gleby brunatne właściwe i wylugowane**. Najkorzystniejsze do produkcji rolnej gleby brunatne właściwe wykształcone zostały z glin lekkich zalegających na glinie średniej. Geneza gleb brunatnych wylugowanych jest bardziej zróżnicowana i pochodzą one z glin piaszczystych na glinie średniej, z piasków gliniastych lub piasków średnich na piasku luźnym.

Powszechnie występują również **gleby bielcowe i pseudobielcowe** o różnej przydatności rolniczej. Najlepsze z nich wytworzone są z glin piaszczystych położonych na glinach średnich, a nieco gorsze gleby z piasków gliniastych mocnych lub lekkich zalegających na glinie średniej lub piasku luźnym.

Inne rodzaje gleb stanowią stosunkowo niewielkie enklawy wśród powyższych gleb. Są to głównie **czarne ziemie właściwe i zdegradowane** o różnej jakości rolnej.

Najkorzystniejsze z nich wytworzone zostały z gliny lekkiej posiadającej w spagu glinę średnią, a mniej korzystne z gliny spiaszczonej lub piasku gliniastego zalegających na pyłach ilastych bądź piasku luźnym.

We wschodniej części gminy w okolicach wsi Pszczółczyn wyróżnić można mały rejon występowania gleb brunatnych wylugowanych i czarnych ziem zdegradowanych wytworzonych z płytkich lub średnio głębokich piasków słabogliniastych zalegających na piasku luźnym. Jest to rejon koncentracji nauboższych gleb w gminie Kobylin Borzymy.

Doliny rzeczne Śliny, Narwi, a także mniejsze formy dolinne wypełnione są glebami hydrogenicznymi o różnym składzie mechanicznym. Są to gleby mułowo - torfowe, murszowe i mady, zajęte najczęściej pod łąki, pastwiska i nadrzeczne nieużytki rolnicze.

Szata roślinna

- lasy

Pod względem lesistości gmina należy do obszarów słabo zalesionych, a odsetek lasów w strukturze użytkowania wynosi 18,6 % ogólnej jej powierzchni.

W strukturze własności zdecydowanie dominują lasy prywatne zajmujące powierzchnię 2 191 ha, a lasy nadleśnictwa Rudka mają zaledwie areał 2 ha.

Lasy rozmieszczone są raczej równomiernie w postaci licznych, lecz niezbyt dużych kompleksów. Większa koncentracja terenów leśnych występuje na obrzeżach gminy.

Dominującym typem są siedliska świeże, w tym bór świeży, bór mieszany świeży oraz las mieszany świeży.

Siedlisko boru świeżego występują na najuboższych glebach piaszczystych, drzewostan stanowi przede wszystkim sosna z domieszką brzozy, a runo leśne i podszyt są ubogie gatunkowo.

Siedliska borowe mieszane świeże porasta drzewostan sosnowy z większym udziałem innych gatunków drzew, runo i podszyt są bardziej zróżnicowane.

Lasy mieszane świeże zajmują gleby gliniasto - piaszczyste, drzewostan ma zróżnicowany skład gatunkowy, podszyt i runo są dość bogate i bujne.

Powyższe rodzaje siedlisk leśnych występują w strefie morenowej porastając kulminacje terenowe.

Inne siedliska zajmują mniejsze powierzchnie, głównie w dolinach i obniżeniach międzymorenowych. Reprezentują je siedliska wilgotne typu borów wilgotnych, borów mieszanych wilgotnych, lasów wilgotnych i olsów.

Bory wilgotne porastają gleby piaszczyste z drzewostanem sosnowym i domieszką innych gatunków drzew oraz z ubogim, ale bujnym runem i podszytem.

Bory wilgotne mieszane zajmują nieco lepsze gleby piaszczyste, w drzewostanie dominuje sosna z uzupełniającą domieszką innych drzew, runo i podszyt charakteryzuje większa ilość gatunków.

Lasy wilgotne występują na glebach gliniastych, drzewostan stanowią gatunki liściaste, a runo leśne i podszyt jest zróżnicowane.

Olsy charakterystyczne są dla gleb bagiennych, z dominacją olchy oraz bogatym, a także bujnym runem i podszytem. Siedliska olsowe spotyka się przede wszystkim w dolinach Narwi (okolice Kurowa) i Śliny.

Pod względem wieku największy udział posiada grupa II (40 - 80 lat), a następnie grupa I (do 40 lat). Do najstarszej grupy III (powyżej 80 lat) należy kompleks leśny przy szosie Warszawa - Białystok, części kompleksów w rejonie wsi Stypułki Świątchy, Franki Piaski i Wnory Wandy.

W składzie gatunkowym zdecydowanie przeważa sosna i brzoza, a następnie olcha, świerk i dąb.

- roślinność łąkowa i bagienna

Występowanie roślinności łąkowej i bagiennej nierozzerwalnie związana jest z dolinami rzecznyymi charakteryzującymi się specyficznymi warunkami gruntowo-wodnymi. Prace melioracyjne użytków zielonych spowodowały daleko idące procesy odwodnień i nieodwracalnej degradacji tych terenów. Końcowym efektem było wyginięcie roślinności związanej z dawnymi metodami gospodarki łąkarskiej oraz ograniczenie zasięgu występowania cennych przyrodniczo łąk trzęślicowych, mozgowych i innych.

Obecnie tereny łąkowe zajmują ponad 700 hektarów, co stanowi 6,0 % ogólnej powierzchni gminy. Łąki położone są głównie w dolinie Narwi i Śliny.

Roślinność łąkową uzupełnia roślinność bagienna, głównie trzcinowo - szuwarowa porastająca brzegi Narwi i liczne nieużytki występujące w jej dolinie.

Klimat

W podziale klimatycznym Polski gmina zaliczana jest do regionu mazurskiego charakteryzującego się średnią roczną temperaturą powietrza 6,6^o C, z najcieplejszym lipcem - 17,9^o C i najzimniejszym styczniem - -6,2^o C. Wysoka amplituda temperatur świadczy o wpływie kontynentalizmu wschodniego. W ciągu roku notuje się średnio 99 dni mroźnych z temperaturą poniżej 0° C oraz 30 dni gorących z temperaturą powyżej 25° C. Okres wegetacji trwa tutaj około 200 dni, rozpoczynając się na początku kwietnia i kończąc we wrześniu.

Wilgotność względna powietrza wykazuje przebieg podobny do przeciętnego w kraju i w skali rocznej wynosi 81 %. Najwyższe wartości występują w okresie

październik - marzec, z maksimum w lipcu - 73 %. Z przebiegiem wilgotności związana jest częstotliwość występowania mgieł - 44 dni w roku z maksimum w październiku.

Średnioroczne **zachmurzenie** wynosi 6,3^o w skali 11 - stopniowej i jest na tym samym poziomie, co w Polsce. Najwięcej chmur pojawia się w grudniu - 8,2^o, a najmniej w lipcu i wrześniu - po 5,0^o. Łącznie w roku notuje się 138 dni pochmurnych.

Gmina Kobylin Borzymy posiada bardzo dobre **warunki solarne**, przeciętnie lepsze niż w kraju. Maksymalne nasłonecznienie przypada na czerwiec - 8,6 godzin na dobę oraz 4,4 godzin w ciągu całego roku.

Obszar otrzymuje średnio 573 mm **opadu**, z czego 342 mm, tj. 60 % sumy rocznej przypada na okres wegetacyjny. Najwięcej opadów notuje się w sierpniu - 69 mm, najmniej zaś w styczniu - 28 mm. Opady letnie są krótkotrwałe z dużym ich natężeniem i towarzyszą im często burze (średnio 22 razy w roku).

Pokrywa śnieżna zalega przeciętnie przez 89 dni, od listopada z przerwami do kwietnia, z maksimum w styczniu - 28 dni.

W **rozkładzie wiatrów** dominuje sektor południowo - wschodni (17,2 %), zachodni (13,9 %) i południowo - zachodni (13,0 %). Najrzadziej wieją wiatry z kierunku północno - wschodniego (6,5 %) i północnego (7,1 %). Ciszere atmosferyczne są notowane w 15 % w ciągu roku.

Średnie prędkości wiatrów wynoszą 3,1 m/s, co świadczy o dobrym przewietrzaniu terenów. Najsilniejsze są wiatry zachodnie, szczególnie zimą i jesienią, a najslabsze wiatry wieją ze wschodu i północy w okresie letnim.

Ogólne warunki klimatyczne modyfikowane są przez lokalne czynniki fizjograficzne. Największy wpływ na zmiany klimatu lokalnego mają : rzeźba terenu, rodzaj gruntu, stosunki wodne oraz pokrycie roślinne. Generalnie należy rozróżnić dwa zasadnicze typy krajobrazu naturalnego o odmiennych warunkach klimatycznych, tj. tereny morenowe, ozów kemów i innych wyniesień oraz wszelkie formy dolinne i obniżen terenowych

UWARUNKOWANIA I OGRANICZENIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO W ROZWOJU PRZESTRZENNYM

Zasoby środowiska

- surowce budowlane

Stopień rozpoznania geologicznego gminy jest niewielki. Brak jest złóż udokumentowanych, a wstępne analizy wykluczają możliwość perspektywicznej eksploatacji większych pokładów. W pojedynczych otworach nawiercono warstwy

kruszywa jedynie w postaci piasków i żwirów o znaczeniu lokalnym. Ślady działalności górniczej w postaci niezrekultywowanych dołów poeksploatacyjnych występują w obrębie niemal całej gminy, a największe wyrobiska znajdują się w rejonach wsi : Sikory Piotrowięta, Pszczółczyn, Milewo Zabelne, Kurowo, Kropiewnica Gajki, Stupułki Święchy, Stupułki Borki, Franki Piaski, Wnory. Część punktów eksploatacji jest nieczynna, ale w niektórych z nich kopalina nadal pozyskiwana jest "na dziko", co wymaga uregulowań legalizujących tę działalność.

- warunki glebowe

Obszar gminy charakteryzuje się bardzo korzystnymi warunkami glebowymi sprzyjającymi intensyfikacji produkcji rolniczej i możliwościami rozwoju wszystkich kierunków upraw.

Najwyższe walory w skali gminy posiadają gleby brunatne i bielcowe pszenne dobre lub pszenno-żytnie IIIa-IIIb klasy bonitacyjnej. Charakteryzują się one znaczną zasobnością w składniki pokarmowe, dobrymi warunkami wodno-powietrznymi, dobrą strukturą i są łatwe do uprawy. Przy prawidłowym gospodarowaniu pozwalają uzyskiwać wysokie plony wszystkich gatunków uprawnych.

W klasie IIIb-IVb pozostają czarne ziemie należące do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego. Dorównują wyżej wymienionym glebom zawartością składników pokarmowych, ale z uwagi na wadliwe stosunki wodne (okresowe nadmiary lub niedobory wilgotności) ich bonitacja jest niższa. Gleby zbożowo-pastewne mocne wymagają specjalnego doboru gatunków oraz odmian o znacznej tolerancji stosunków wodnych i przy sprzyjającej pogodzie dają bardzo wysokie plony. Poważnym problemem tych gleb związanym z obszarem ich występowania jest zjawisko erozji polegającej na rozmywaniu stoków i splukiwaniu gleb do obszarów niżej położonych.

Średnio korzystne warunki do uprawy stwarzają gleby brunatne żytnio-ziemniaczane oraz czarne ziemie w kompleksie zbożowo-pastewnym słabym w IVa-IV b klasie bonitacyjnej. Gleby brunatne są mniej zasobne w składniki pokarmowe i bardziej wrażliwe na przesuszanie. Najbardziej nadają się pod uprawy owsa, jęczmienia, koniczyny, saradeli, niektórych warzyw, zwłaszcza marchwi.

Czarne ziemie okresowo wykazują nadmiar lub niedobór wilgoci. Uprawa tych gleb musi uwzględniać dokładny dobór gatunków i odmian roślin.

Rejony występowania powyższych gleb w klasach bonitacyjnych III-IV predysponowane są do wysokotowarowej produkcji roślinnej. Formy pozarolniczego zagospodarowania tych gleb nie powinny być uwzględniane.

Pozostałe gleby nie podlegające ochronie prawnej przed zmianą sposobu użytkowania na nierolniczy wykazują mniejszą przydatność rolniczą. W grupie tych

gleb wyróżniono m.in. gleby brunatne lub czarne ziemie żytńio-ziemniaczane słabe z niewielkim udziałem gleb zbożowo-pastewnych w V klasie bonitacyjnej charakteryzujące się małą zawartością składników pokarmowych, niezbyt korzystnymi warunkami powietrzno-wodnymi, okresowym niedoborem lub nadmiarem wilgoci. Podniesienie stopnia ich kultury jest bardzo trudne i wymaga melioracji oraz stosowania znacznych ilości nawozów. Przydatne są jedynie pod uprawę żyta, ziemniaków i łubinu żółtego, a na glebach wilgotnych kapusty, brukwi i innych roślin pastewnych.

Ponadto wymienić należy **najuboższe gleby**, do których zaliczono gleby brunatne wyługowane żytnio-łubinowe V-VI klasy bonitacyjnej. Gleby te są bardzo przepuszczalne i ubogie pokarmowo. Brak jest tutaj praktycznych możliwości podniesienia ich wartości rolniczej. Nadają się głównie pod uprawę żyta i łubinu. W warunkach gospodarki drobnotowarowej uprawa tych gleb jest nieopłacalna i w pierwszej kolejności winny być przeznaczane na cele nierolnicze.

Spośród **użytków zielonych** przeważającą powierzchnię zajmują gleby hydrogeniczne w kompleksie średniej przydatności rolniczej, w III i IV klasie bonitacyjnej o dość korzystnych warunkach wodno-pokarmowych dla roślin. Tereny te predysponowane są do wysokotowarowej produkcji paszy.

Użytki zielone słabe położone są na bardzo lekkich glebach murszowych lub torfowych w V klasie bonitacyjnej. Na ogół wymagają poprawy stosunków wodnych. Pasze z nich uzyskiwane są gorszej jakości, a plony niższe. Mogą one jednak zaspokajać potrzeby gospodarstw w skali lokalnej. Celowe jest pozostawienie ich w dotychczasowym użytkowaniu ze względu na specyfikę gleb hydrogenicznych oraz rolę jaką odgrywają w funkcjonowaniu biologicznym ekosystemów łąkowo-pastwiskowych.

- zasoby wodne

Na zasoby wodne **wód powierzchniowych** gminy składają się ilości wody płynącej w Ślinie, Rokietnicy, Kurówce oraz innych drobniejszych ciekach i rowach melioracyjnych, a także ilość wody stojącej w stawach wiejskich oraz zbiornikach przeciwpożarowych, między innymi w Kierzkach, Kobylinie Kuleszkach i Kobylinie Pogorzałkach, Mojkach, Sikorach Bartkowiec, Wnorach Wandach i Zalesiu Łabędzkich. Z uwagi na brak danych dotyczących tych zasobów niemożliwe jest określenie ich wielkości.

Brak jest również informacji o zasobach nienaruszalnych rzeki Śliny wraz z Rokietnicą stanowiących minimalny odpływ wody, które warunkują zachowanie podstawowych form flory i fauny charakterystycznej dla środowiska rzeczno-egzogenicznego oraz spełniają wymagania społeczne związane z rekreacją i wypoczynkiem.

Stopień degradacji wód powierzchniowych przedstawiony został w rozdziale dotyczącym zagrożeń środowiska przyrodniczego.

Zasoby wód podziemnych znacznie przekraczają potrzeby ludności i gospodarki gminy Kobylin Borzimy, które szacowane są na około 1747 m³ na dobę.

Zaopatrzenie ludności w wodę pitną oparte jest przede wszystkim na ujęciach z czwartorzędowych pieter wodonośnych zalegających na głębokościach od 34 - 38 m p.p.t. do 48 - 50 m p.p.t. w stacjach wodociagowych w Kobylinie Borzymach Kobylinie Kuleszkach, Wnorach Starych i Stypułkach Święchach.. Woda pochodząca z tych ujęć zawiera związki żelaza niewiele przekraczające dopuszczalne normy dla wód pitnych. W większości ujęć brak jest wyznaczonych stref pośrednich ochrony sanitarnej. Jedynie ujęcie wody w Stypułkach Święchach posiada wyznaczoną 39 metrową strefę, w której zakazana jest działalność mogąca ujemnie wpływać na stan sanitarny tych wód.

Nieliczna ludność pozbawiona jeszcze możliwości korzystania z wodociągów wiejskich zaopatruje się w wodę ze **studni kopanych** ujmujących wody gruntowe z pierwszego poziomu wodonośnego. Poziom ten utrzymuje się głównie w przewarstwieniach piaszczystych rozdzielających górny horyzont glin zwałowych na głębokości 3 - 6 m p.p.t.. Wydajność wód jest duża i nie stwierdzono tutaj stałego lub okresowego deficytu wody. Niemniej jednak wody I poziomu wodonośnego z uwagi na brak dostatecznie wykształconej warstwy izolacyjnej narażone są zanieczyszczenia bakteriologiczne i chemiczne.

- walory leśne

Obszary leśne posiadają wielorakie znaczenie wśród których wymienić trzeba: gospodarcze, turystyczne i ekologiczne .

Na terenie gminy Kobylin Borzimy **gospodarcze znaczenie lasów** jest niewielkie. Na stan taki wpływ mają przede wszystkim: młoda struktura drzewostanów małe zróżnicowanie gatunków, niska odporność siedliskowa, czy małe powierzchnie leśne. Nie bez znaczenia jest fakt, że lasy stanowią tutaj zaledwie 18% powierzchni gminy. Gospodarcza rola lasów ogranicza się zatem do pojedynczych wycinek, głównie na potrzeby lokalnego budownictwa indywidualnego i prac pielęgnacyjnych.

Znaczenie turystyczne obszarów leśnych jest nieco większe. Najbardziej predysponowane są kompleksy leśne średniej wielkości, na siedliskach świeżych z drzewostanem sosnowym w wieku powyżej 40 lat w okolicach wsi Stypułki Święchy, Franki Piaski, Franki Dąbrowa i Kropiewnica Racibory. Podobnie dobre warunki występują na zachodzie w rejonie wsi Garbowo Nowe oraz na południowym krańcu gminy. Klimat wnętrza lasów sprzyja pobytowi ludzi, a umiarkowane zwarcie podszytu i drzewostanu umożliwia swobodną penetrację bez szczególnych ograniczeń

w zakresie dopuszczalnych jej form. Obszary leśne cechuje ponadto znaczna atrakcyjność krajobrazowa oraz stosunkowo duża odporność na antropopresję.

Młodsze drzewostany w wieku do 40 lat do czasu osiągnięcia przez roślinność większej stabilności i odporności można wykorzystywać jedynie poprzez wyznaczone szlaki piesze. Specyfika środowiska przyrodniczego sprawia, że największe znaczenie posiada **ekologiczna funkcja lasów** (glebochronna, wiatrochronna, klimatyczna) i dotyczy to zwłaszcza olsów, a także borów i lasów mieszanych oraz wilgotnych.

Olsy występujące na glebach bagiennych z wodą okresowo stagnującą na powierzchni, całkowicie należy wykluczyć z użytkowania gospodarczego i turystycznego. Roślinność odznacza się tutaj znacznym zróżnicowaniem i pełni funkcję stabilizującą stosunki wodne oraz procesy glebotwórcze. Panuje tu niekorzystny mikroklimat, a środowisko siedliskowe odznacza się małą odpornością. Lasy tego typu poprzez swoją odmienność florystyczną i ekologiczną stanowią istotny element wzbogacający krajobraz gminy. Tworzą ponadto ekotop gatunków rzadkich, są również ważnym składnikiem strukturalno-funkcjonalnym występującej na obszarze gminy fizjocenozy.

Bory mieszane wilgotne i lasy mieszane wilgotne występujące na glebach murszowo-mineralnych i murszastych charakteryzują się małą przydatnością turystyczną. Bogate runo i podszyt utrudniają swobodne poruszanie się, duże zacienienie, wilgotność, słabe przewietrzanie i dodatnia jonizacja powietrza oraz mała odporność na antropopresję pozwalają zaliczyć te obszary do terenów o funkcjach głównie ochronnych (ekologicznych).

Do grupy lasów ochronnych zaklasyfikować również należy wszystkie lasy o małych powierzchniach położone na terenach bezleśnych. Posiadają one duże znaczenie jako śródpolne tereny zadrzewione wpływające korzystnie na sąsiadujące z nimi obszary rolnicze. Szczególnie ich ważna rola przypada na terenach wododziałowych, gdzie stanowią zabezpieczenie przed procesami erozji gleb.

- zadrzewienia

Zadrzewienia są to pojedyncze drzewa i krzewy lub ich skupiska nie stanowiące zbiorowisk leśnych. Wśród szerokiej gamy zadrzewień w gminie wyróżnić można następujące ich formy: **zadrzewienia użytków rolnych, terenów komunikacyjnych, wiejskich terenów budowlanych, cmentarzy, sadów i ogrodów przydomowych, zadrzewienia przyrodnicze.**

Znaczenie zadrzewień w przeciwdziałaniu zagrożeniom oraz w ulepszaniu walorów użytkowych środowiska stanowi o tym, że są one jednym z podstawowych czynników kształtowania terenów otwartych.

- walory krajobrazowe

Krajobraz naturalny stanowi zasób środowiska przyrodniczego, na który składają się: **uksztaltowanie terenu, wody powierzchniowe, pokrycie terenu, obiekty ochrony konserwatorskiej.** Biorąc pod uwagę te uwarunkowania należy stwierdzić, że gmina Kobylin Borzomy charakteryzuje się przeciętnymi walorami krajobrazowymi.

Najbardziej wartościową jego cechą jest stosunkowo **bogata rzeźba terenu** uwarunkowana różnicami wzniesień w obrębie utworów akumulacji lodowcowej (moreny czołowe, wzgorza kemowe i wały ozowe), a formami erozyjno-denudacyjnymi (dolina Narwi i Śliny oraz dolinki innych cieków wodnych i obniżenia terenowe). Wysokości względne pomiędzy poszczególnymi formami morfologicznymi dochodzą do kilkudziesięciu metrów. Duże jest również zróżnicowanie nachylenia terenu, miejscami sięga ono ponad 15% do prawie płaskich form dolinnych. Dzięki tak ukształtowanej rzeźbie w krajobrazie naturalnym zaznaczają się liczne punkty widokowe z rozciągającą się panoramą najbliższej okolicy.

Atrakcyjność krajobrazową w niewielkim stopniu wzbogacają **wody powierzchniowe**, głównie ciek. Dostępność brzegowa Narwi jest mała, a Ślina i Rokietnica pomimo względnie czystej wody płyną w zabagnionych dolinach, co w poważnym stopniu ogranicza ich turystyczne zagospodarowanie.

Na stan walorów krajobrazu naturalnego istotny wpływ ma **szata leśna**, w szczególności kompleks leśny przy szosie Warszawa - Białystok, części kompleksów w rejonie wsi Stypułki Świąchy, Franki Piaski i Wnory Wandy. Lasy te posiadają najstarsze drzewostany, a często porastają kulminacje terenowe i stanowią dominanty krajobrazowe.

- obiekty i obszary przyrodniczej ochrony konserwatorskiej

* Narwiański Park Narodowy

W lipcu 1996 roku powołany został do życia **Narwiański Park Narodowy** w miejsce funkcjonującego dotychczas parku krajobrazowego z siedzibą w **Kurowie**. Park obejmuje tereny położone w granicach administracyjnych województwa białostockiego - 6298 ha i województwa łomżyńskiego - 1052 ha (gmina Kobylin Borzomy i Sokoly). Na terenie gminy Kobylin Borzomy w granicach parku znalazły się grunty wsi **Pszczółczyn i Kurowo**. Są to tereny bagienne leżące w bezpośrednim sąsiedztwie Narwi. Dolina rzeki odznacza się wysokim stopniem naturalności oraz charakteryzuje się specyfiką hydrologiczną, uwarunkowaną budową geomorfologiczną. Silne rozczłonkowanie Narwi posiada wiele koryt tworzących gęstą sieć odnóży wypełniających całą dolinę. W wielu miejscach występują rozległe rozlewiska porośnięte bogatą roślinnością wodną i szuwarem trzcinowym. Roślinność

całego parku reprezentowana jest przez 52 zespoły, w tym 33 zespoły roślinności wodnej i szuwarowej, 4 zespoły roślinności łąkowej, 2 zespoły zarośli wierzbowych, 2 zespoły roślinności psammofilnej i kserotermicznej oraz 7 zespołów roślinności leśnej. Faunę parku reprezentują 183 gatunki ptaków, 22 gatunki ryb, liczna grupa zwierzyny grubej (m.in. dzik, sarna, lis, jenot, tchórz, kuna, piżmak, łasica, zając szarak), płazów (traszka, kumak nizinny, grzebiuszka, ropucha, rzekotka drzewna), gadów i owadów.

*** Pomniki przyrody**

Pomnikami przyrody są wyróżniające się twory przyrody ożywionej lub nieożywionej o szczególnej wartości pod względem przyrodniczym, naukowym, historycznym, pamiątkowym lub krajobrazowym.

Na obszarze gminy istnieje kilkadziesiąt obiektów występujących w postaci pojedynczych drzew lub ich grup, bądź alei drzew, zaliczanych do pomników przyrody. Są to :

1. Świerk pospolity (obwód pnia 220 cm, wysokość 27 m),
2. Grupa 9 świerków pospolitych (157 - 220 cm, 22 - 26 m),
3. Lipa drobnolistna (240 cm, 24 m) ,
4. Grupa 7 lip drobnolistnych (190 - 283 cm, 21 m),
5. Rząd 23 lip drobnolistnych (95 - 220 cm, 24 m),
6. Dąb bezszypułkowy (298 cm, -) ,
7. Topola biała (440 cm, 25 m),
8. Topola biała (470 cm, 26 m),
9. Topola (440 cm, 24 m),
10. Wierzba biała (315 cm, 25 m) ,
11. Wierzba biała (315 cm, 24 m),
12. Kasztanowiec zwyczajny (240 cm, 21 m),
13. Jodła kalifornijska (190 cm, 25 m) ,
14. Zlepieniec w żwirowni,
15. Aleja lipowa (20 drzew),
16. Aleja lipowa (13 drzew) ,
17. Aleja różnogatunkowa (15 drzew),
18. Aleja świerkowa (13 drzew).

Wszystkie pomniki przyrody i aleje drzew położone są one na terenie parku podworskiego w Kurowie, z wyjątkiem zlepienia w żwirowni, który wchodzi w skład zasobów Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa w Suwałkach.

*** Park podworski**

W gminie położony jest jeden park podworski w Kurowie o powierzchni 17 ha, pochodzący z I połowy XIX wieku i pozostający w zarządzie Narwiańskiego Parku

Narodowego (nr rejestru 233/86). Jest to park krajobrazowy o układzie geometrycznym, kwaterowym, z dziedzińcem porośniętym licznymi drzewami i krzewami ozdobnymi, w dobrym stanie zachowania.

*** Użytki ekologiczne**

Użytkami ekologicznymi są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania niektórych zasobów genowych i typów środowisk, jak: naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, itp. Użytki ekologiczne stanowią istotny element struktury przyrodniczej krajobrazu. Występują w nich liczne gatunki roślin i zbiorowisk wodnych oraz ptaków i drobnych zwierząt, głównie bezkręgowców.

Dotychczas obiekty te ulegały powszechnemu uproduktywnianiu przez osuszanie, zaorywanie i inne zabiegi agrotechniczne i leśne, a występująca na ich terenie flora i fauna ulega zupełnemu zanikowi. Pomimo tego na obszarze gminy spotkać można miejsca cenne przyrodniczo.

*** Ciągi ekologiczne**

Obszary dolin rzecznych oraz obniżeń terenowych pełniące funkcje ciągów ekologicznych tworzą na terenie gminy lokalny system powiązań przyrodniczych.

W skład systemu wchodzi biocenozy łąkowo-pastwiskowe, leśne, bagienne i wodne skupiające obszary biologicznie czynne. Ciągi ekologiczne umożliwiają prawidłowe przewietrzanie, pełnią zasadniczą rolę w systemie stosunków wodnych, skupiają bogatą ilość gatunków roślin i zwierząt, umożliwiają im migrację itp. Obecnie tereny te zajęte są głównie przez trwałe użytki zielone oraz lasy. Ze względu na funkcje ekologiczne jakie pełnią, wskazane są do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu.

Zagrożenia środowiska przyrodniczego

- eksploatacja surowców mineralnych

Podstawowym czynnikiem degradującym powierzchnię ziemi jest niekontrolowana eksploatacja kopalni, w wyniku której znacznej dewastacji uległo kilkadziesiąt hektarów użytków rolnych i leśnych. Pozyskiwanie surowców mineralnych odbywa się w przeważającej części bez zezwolenia właściwych organów administracji rządowej. Eksploatacja prowadzona jest dorywczo bez rozpoznania geologicznego złóż, dokumentacji geologicznej, planu ruchu kopalni, bez planów rekultywacji

powstałych wyrobisk. Prowadzi to do nieuzasadnionej ze wszech miar dewastacji terenowi obniżenia walorów środowiska przyrodniczego. Plan ogólny gminy utrzymał trzy lokalizacje poboru kruszywa w : Milewie Zabielnym, Sikorach Piotrowiętach oraz Zalesiu Łabędzkim. Wobec późniejszych zmian przepisów prawa geologicznego powyższe punkty eksploatacji straciły swoje znaczenie.

- zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych

Wody powierzchniowe w gminie, pomijając tranzytowy charakter wód Narwi, należą do jednych z najczystszych w województwie. Ślina, Rokietnica, Kurówka i inne drobne cieki prowadzą swoje wody w I i II klasie. Jest to wynikiem braku większych źródeł zanieczyszczeń przemysłowych i komunalnych. Dotychczas jedynym ich źródłem pozostawała gospodarka rolna poprzez **nieodpowiednie nawożenie i niewłaściwe stosowanie środków ochrony roślin**. W ostatnich latach wzrosło zagrożenie dla wód ze względu na całkowite zwodociagowanie wsi, przy jednoczesnym **braku kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków**. Nieczystości powstające w gospodarstwach rolnych i domowych kierowane są w stanie nieoczyszczonym do nieszczelnych szamb lub bezpośrednio do wód i gruntu. Gospodarka wodno - ściekowa wymaga więc radykalnego i systemowego rozwiązania na terenie całej gminy.

- gospodarka odpadami

Składowanie odpadów odbywa się na **gminnym wysypisku śmieci** zlokalizowanym na gruntach wsi Kropiewnica Gajki (działka nr 64). Wysypisko posiada powierzchnię 0,5 ha i pojemność 750 m³. Obiekt ma charakter tymczasowości, brak jest tam niezbędnych urządzeń ograniczających szkodliwe oddziaływanie składowiska odpadów na środowisko przyrodnicze. Występuje konieczność modernizacji i rozbudowy obiektu.

Dość powszechnym zjawiskiem są **wysypiska dzikie**, na które wywożone są śmieci, między innymi do lasu, w przydrożne rowy i zagłębienia terenowe. Jest to zjawisko negatywne, niekorzystnie wpływające na estetykę krajobrazu oraz na stan sanitarny środowiska. Uciążliwość ta przejawia się przede wszystkim poprzez zanieczyszczenia gleb, wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza atmosferycznego, niszczenie walorów estetycznych i krajobrazowych, a także wyłączenie z użytkowania terenów rolnych i leśnych, które są zajmowane przez składowane odpady.

Podstawowym zadaniem stanie się kwestia organizacji miejsc składowania odpadów stałych w gminie. Do rozważenia są dwa sposoby rozwiązania problemu utylizacji odpadów : poprzez organizację sieci wiejskich wysypisk śmieci lub sieci pojemników - kontenerów i okresowe ich opróżnianie przez właściwe służby komunalne. W planie

zagospodarowania przestrzennego wyznaczono kilka lokalizacji wiejskich wysypisk śmieci, lecz do tej pory żadne z nich nie funkcjonuje.

Na terenie gminy brak jest również zbiornicy padliny (wyznaczono lokalizację w Milewie Zabielnym). Miejscowi rolnicy wywożą padłe zwierzęta do wytwórni mączki kostnej w Górskim Ponikły Stok w gminie Rutki lub do zbiornicy w Sokołach.

- rekultywacja gruntów

Analiza stanu środowiska przyrodniczego pozwoliła wyodrębnić następujące formy degradacji i dewastacji gruntów:

- * wyrobiska poeksploatacyjne kopalni pospolitych o zróżnicowanych powierzchniach i skarpach dochodzących do 10 m rozmieszczone na terenie całej gminy,

- * składowisko odpadów komunalnych w wyrobisku poźwirowym w Kropiewnicy Gajkach,

- * przesuszone na skutek nadmiernego odwodnienia **tereny użytków zielonych**,

- * zanieczyszczone odpadkami powierzchnie leśne, rowy przydrożne itp.,

- * inne grunty i nieużytki.

Szacuje się, że na terenie gminy Kobylin Borzomy znajduje się ogółem ponad 21 ha użytków kopalnych, z czego największe powierzchnie występują we wsiach: Kropiewnica Gajki, Kobylin Borzomy, Franki Dąbrowa, Zalesie Łabędzkie, Kropiewnica Racibory.

- zagrożenia roślinności łąkowej

Burzliwe zmiany w rolnictwie - mechanizacja, stosowanie nawozów sztucznych i herbicydów, zanieczyszczenie powietrza i wód oraz odwadnianie gleb spowodowały **znaczną degradację użytków zielonych**. Efektem tych przeobrażeń jest masowe ginięcie roślin związanych z dawnymi metodami gospodarki łąkarskiej oraz świata zwierzęcego.

W minionych latach zmeliorowano w gminie przeważającą część użytków zielonych położonych w dolinach rzecznych oraz innych obniżeniach terenowych. Procesom odwodnień poddano torfowiska niskie z bogatą florą wilgociolubną. Pospolite do niedawna łąki trzęślicowe i mozgowe zastępowane są na skutek sukcesji monokulturami traw. Zwiększanie zasobności gleb poprzez stosowanie nawozów sztucznych prowadzi zwykle do zubożenia roślinności łąkowej i inwazji traw nitrofilnych, kosztem roślin motylkowych.

- higiena atmosfery

Gmina jest terenem wybitnie rolniczym, w której brak jest zakładów przemysłowych oraz większych obiektów hodowlanych, potencjalnych źródeł zagrożeń dla atmosfery.

Niemniej jednak wymienić można niewielkie źródła uciążliwości powszechnie występujące na obszarze całego kraju. Są to między innymi :

- * indywidualne paleniska domowe wprowadzające do powietrza zanieczyszczenia powstałe w wyniku spalania węgla, drewna, olejów;
- * gminne wysypisko śmieci powodujące emisję zanieczyszczeń, głównie zapachowych oraz pyłowych i gazowych;
- * ferma lisów w Kobylinie Cieszymach;
- * ulice wiejskie i drogi publiczne, wzdłuż których odbywa się ruch samochodowy emitujący do atmosfery zanieczyszczenia ropopochodne, w szczególności droga krajowa nr 18 relacji Warszawa - Białystok;
- * nieliczne tereny składowo-produkcyjno - usługowe będące miejscem składowania, rozładunku i załadunku substancji sypkich i lotnych;
- * obiekty gospodarcze, w tym obory i chlewnie oddziałujące na otoczenie poprzez emisje organicznych związków zapachowych.

2. ŚRODOWISKO KULTUROWE

Na terenie gminy Kobylin Borzymy występują obiekty prawnie chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie dóbr kultury i o muzeach z 1962 roku. Obiekty te wpisane są w rejestr zabytków województwa łomżyńskiego i są to:

1. Zespół kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława Biskupa w Kobylinie Borzymach (kościół murowany z 1899 - 1904 roku oraz ogrodzenie z bramą murowaną z początków XX wieku) - numer rejestru 337.
2. Cmentarz rzymskokatolicki w Kobylinie Borzymach - nr rej. 337 z kaplicą cmentarną w Kobylinie Borzymach, murowaną z 1862 roku.
3. Fort "Koziołek" w Kurowie Kolonii, fortyfikacja ziemna z XVII wieku - nr rej 112.
4. Zespół dworsko parkowy z folwarkiem w Kurowie - nr rej. 233, a w tym:
  - a. dwór murowany z początków XX wieku - nr rej. 313;
  - b. park;
  - c. obora kamienno - murowana z początków XX wieku;
  - d. stodoła murowana z początków XX wieku;
  - e. kuźnia kamienna z 1912 roku;
  - f. mur parkowy kamienno - murowany z początków XX wieku;

5. Zespół młyna:

a. młyn murowany 1925 rok - nr rej. 279.

b. dom młynarza 1925 rok - nr rej. A 548

6. Cmentarz z II wojny światowej we Wnorach Wandach - nr rej. 453.

Ponadto w zasobach objętych zainteresowaniem konserwatorskim znajdują się:

Kobylin Borzyny:

1. Dom nr 10, drewniany z końca XIX wieku.

2. Dom nr 35, drewniany z lat 20 -tych XX wieku.

3. Dom nr 41, drewniany z końca XIX wieku.

4. Dom nr 51, drewniany z 1902 roku.

5. Dom nr 51a, drewniany z końca XIX wieku.

Kobylin Pieniążki:

1. Dom nr 4, drewniany z końca XIX wieku.

2. Dom nr 8, drewniany z końca XIX wieku.

3. Dom nr 31, drewniany z lat 20 - tych XX wieku.

Kobylin Kuleszki:

1. Kapliczka, drewniana z przełomu XIX/XX wieku.

Kropiewnica Racibory:

1. Dom nr 16, drewniany z początków XX wieku.

2. Wiatrak koźlak, drewniany z 1902 roku.

Pszczółczyn:

1. Dom nr 12, drewniany z lat 20-tych XX wieku.

2. Dom nr 58, murowany z lat 20-tych XX wieku.

Sikory Bartyczki:

1. Dom nr 4, drewniany z lat 20-tych XX wieku.

Sikory Jankowięta:

1. Dom nr 7, drewniany z 1926 roku.

2. Dom nr 8, drewniany z 1926 roku.

Sikory Pawłowięta:

1. Dom nr 6, drewniany z 1930 roku.

Sikory Tomkowięta:

1. Dom, drewniany z 1920 roku (wł. St. Mężewski).

2. Mogiła z II wojny światowej.

Sikory Wojciechowięta:

1. Zagroda nr 6 (dom drewniany z końca XIX wieku oraz, stodoła drewniana z początków XX wieku).

Stare Wnory:

1. Dom nr 53, drewniany z końca XIX wieku.

Stypulki Szymany:

1. Kapliczka, murowana z 1911 roku.
2. Dom nr 13, drewniany z 1930 roku..

Wnory Kuzele - chroniony zespół wiejski (zabytkowy układ).

Wnory Stare:

1. Cmentarz rzymskokatolicki.
2. Dom nr 53, drewniany z końca XIX wie

Zalesie Łabędzkie

1. Dom nr 2, drewniany z 1918 roku.
2. Dom nr 4, drewniany z 1920 roku.
3. Dom nr 6, drewniany z około 1920 roku.
4. Dom nr 8, drewniany z 1920 roku.
5. Dom nr 10, drewniany z około 1920 roku.
6. Dom nr 16, drewniany z 1918 roku.
7. Dom nr 17, drewniany z 1901 roku.

Obiekty wpisane w rejestr wojewódzki objęte są ścisłą ochroną konserwatorską, a wszelka działalność związana z powyższymi zasobami powinna być prowadzona w porozumieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ochronie podlegają również obiekty zainteresowania konserwatorskiego stanowiące dziedzictwo kulturowe, a nie wpisane w rejestr.

Stan techniczny obiektów jest bardzo zróżnicowany i uzależniony od funkcji użytkowej obiektu oraz zasobności jego właściciela. W najkorzystniejszej sytuacji znajdują się zabytki pozostające we władaniu kościoła rzymskokatolickiego oraz dyrekcji Narwiańskiego Parku Narodowego. Znacznie gorszy jest stan podworskich budynków gospodarczych w Kurowie oraz większości drewnianych domów mieszkalnych występujących w kilku wsiach.

Zasoby środowiska kulturowego nie znajdują zainteresowania z uwagi na następujące ograniczenia :

- nieuregulowany stan prawny własności,
- rygory konserwatorskie w zakresie adaptacji, remontów, zmiany funkcji obiektów;
- brak wyposażenia w instalacje infrastruktury technicznej;
- wysokie koszty utrzymania.

Większość obiektów zagrożona jest samoistnym niszczeniem tracąc bezpowrotnie swoje pierwotne wartości materialne i walory krajobrazowe.

Sytuacja ta powinna ulec radykalnej zmianie. W tym celu należy stworzyć odpowiednie warunki polegające między innymi na :

- szybkiej regulacji prawnej w zakresie własności obiektów zabytkowych,

- przygotowaniu ofert obiektów nadających się do zagospodarowania,
- pomocy finansowej dla inwestorów poprzez stworzenie ulg podatkowych, dotacji, tanich kredytów itp.

W gminie Kobylin Borzimy występują wsie o historycznie wykształconych i chronionych układach osadniczych. Są to następujące miejscowości:

1. **Kobylin Borzimy** - chroniony zespół wiejski (osadnictwo - XV wiek, erygowanie parafii w 1498 roku, układ - ulicówka).
2. **Kobylin Pieniążki** - chroniony zespół wiejski (zabytkowy układ - ulicówka).
3. **Kobylin Kuleszki** - chroniony zespół wiejski, dawniej Kobylino Zarzeczce Kuleszki (osadnictwo z XII wieku, groby w obstawie kamiennej, zabytkowy układ).
4. **Kurowo** - chroniony zespół wiejski (osadnictwo z początków XV wieku, pierwotnie wieś ruska, w 1509 roku wchodzi w skład dóbr waniewskich Radziwiłłów, zabytkowy układ - widlica).
5. **Pszczołczyn** - chroniony zespół wiejski (zabytkowy układ - dwuulicówka).
6. **Sikory Bartyczki** - chroniony zespół wiejski (osadnictwo z 1421 roku, zabytkowy układ).
7. **Sikory Jankowięta** - chroniony zespół wiejski (zabytkowy układ).
8. **Sikory Pawłowięta** - chroniony zespół wiejski (zabytkowy układ).
9. **Sikory Wojciechowięta** - chroniony zespół wiejski (zabytkowy układ).
10. **Stare Wnory** - chroniony zespół wiejski (osadnictwo - 1456 rok, zabytkowy układ, erygowanie parafii w 1974 roku).
11. **Wnory Kuzele** - chroniony zespół wiejski (zabytkowy układ).
12. **Wnory Wandy** - chroniony zespół wiejski (zabytkowy układ).

Obok zachowanych historycznych układów chronionych w gminie spotkać można kilkanaście stanowisk archeologicznych stanowiących ślady wczesnego osadnictwa. Obszary ich występowania koncentrują się zasadniczo w dwóch rejonach i znajdują się na terenie następujących wsi :

Obszar 38 - 82

1. **Sikory Bartyczki** - stanowiska nr 1, 2, 3, 4, 5 i 6.
2. **Kobylin Cieszmy** - stanowisko nr 8.
3. **Kobylin Pogorzalki** - stanowisko nr 11.

Obszar 39 - 82

1. **Garbowo Stare** - stanowisko nr 3.
2. **Kłoski Śwignie** - stanowiska nr 6 i 7.
3. **Makowo** - stanowiska nr 10, 11, 12 i 13.
4. **Franki Piaski** - stanowisko nr 14

3. SIEĆ OSADNICZA

Według danych Urzędu Statystycznego w Łomży w gminie Kobylin Borzomy jest 40 wsi, z czego 39 posiadają status sołectwa. Średnia wielkość wsi wynosi 102 osoby. Podział miejscowości pod względem ilości ludności zamieszkującej wsie:

- liczba ludności do 50 osób	8 wsi
- liczba ludności 51 - 100 osób	15 wsi
- liczba ludności 101 - 150 osób	12 wsi
- liczba ludności pow. 150 osób	5 wsi

Przeprowadzone analizy pozwalają stwierdzić, że gmina Kobylin Borzomy nie jest jednorodna. Występują zróżnicowane warunki społeczno - gospodarcze. Wsie gminy różnią się pod względem powierzchni, liczby ludności i potencjału gospodarczego. Są wśród nich jednostki małe o liczbie ludności do 50 osób. Wsie te charakteryzują się słabą zabudową (przewaga budynków drewnianych w złym stanie technicznym) oraz dużą ilością pustostanów (gospodarstw opuszczonych). Wsie, które wyróżniają się większą liczbą mieszkańców posiadają lepsze wyposażenie w obiekty usługowe. Są to: Kobylin Borzomy, Pszczółczyn, zespół wsi Wnory.

4. OBSŁUGA LUDNOŚCI

- szkolnictwo podstawowe

Szkolnictwo podstawowe w gminie Kobylin Borzomy realizowana jest przez sieć szkół podstawowych znajdujących się w następujących wsiach:

- * Kobylin Borzomy
- * Pszczółczyn
- * Stypułki Święchy
- * Wnory Kuzele
- * Sikory Pawłowięta

Łącznie placówki szkolnictwa podstawowego dysponują 45 pomieszczeniami do nauczania, z czego 42 stanowią izby lekcyjne. W roku szkolnym 1994/1995 do szkół podstawowych uczęszczało 559 uczniów. Zajęcia w szkołach prowadziło 46 nauczycieli.

Podstawowe wskaźniki charakteryzujące placówki szkolnictwa w porównaniu do terenów wiejskich województwa przedstawiają się następująco:

wskaźnik	gmina	województwo
- liczba uczniów na 1 pomieszczenie do nauczania	12	13
- liczba uczniów na 1 oddział	16	16
- liczba uczniów na 1 nauczyciela	12	12

Z powyższego zestawienia wynika, że sytuacja w zakresie szkolnictwa w gminie Kobylin Borzymy jest bardzo zbliżona do występującej na terenach wiejskich województwa.

Rozmieszczenie przestrzenne placówek jest prawidłowe. W przypadku gdy odległość od szkoły dzieci młodszych w klasach 0 - IV jest większa od 3 km i dzieci starszych w klasach V - VIII przekracza 4 km, dzieci są dowożone szkolnym autobusem, bądź środkami komunikacji publicznej.

Charakterystyka poszczególnych szkół:

*** Szkoła podstawowa w Kobylinie Borzymach.**

Kształci 245 dzieci, dysponuje 13 pomieszczeniami do nauczania. Na 1 pomieszczenie do nauczania przypada 19 uczniów. Istniejące warunki lokalowe są złe. Poprawę warunków uzyska się po przekazaniu do użytkowania będącej w budowie szkoły podstawowej w Kobylinie Borzymach.

Obwód szkoły: Kobylin Borzymy, Kobylin Kuleszki, Kobylin Latki, Kobylin Pieniążki, Kobylin Kruszewo, Kobylin Cieszymy, Garbowo Stare, Garbowo Kolonia, Garbowo Nowe, Zalesie Łabędzkie, Milewo, Makowo, Franki Piaski, Kurzyny, Franki Dąbrowa, Kropiewnica Racibory, Kropiewnica Gajki. Dzieci ze wsi oddalonych są dowożone.

*** Szkoła podstawowa w Sikorach Pawłowiętach.**

Do 8 pomieszczeń do nauczania uczęszcza 82 uczniów. Na 1 pomieszczenie do nauczania przypada 10 uczniów.

Obwód szkoły: Sikory Pawłowięta, Sikory Bartkowięta, Sikory Piotrowięta, Sikory Wojciechowięta, Sikory Bartyczki, Sikory Tomkowięta, Sikory Janowięta. Wszystkie wsie znajdują się w odległości nieprzekraczającej 3 km - dzieci dochodzą do szkoły.

*** Szkoła podstawowa w Pszczółczynie.**

Do 8 pomieszczeń do nauczania uczęszcza 65 dzieci. Na 1 pomieszczenie do nauczania przypada 8 uczniów.

Obwód szkoły: Pszczółczyn, Kobylin Pogorzałki, Kurowo, Kurowo Kolonia oraz część kol. Pajewo z gminy Tykocin. Dzieci dowożone są autobusem szkolnym.

*** Szkoła podstawowa w Stypułkach Święchach.**

Do 8 pomieszczeń do nauczania uczęszcza 54 uczniów. Na 1 pomieszczenie do nauczania przypada 7 uczniów.

Obwód szkoły: Stypułki Świąteczy, Piszczaty Kończany, Piszczaty Piotrowięta, Kłoski Młynowięta, Stypułki Świąteczy, Kłoski Śwignie, Kierzki, Mojki.

Wieś Stypułki Szymany i Stypułki Borki w zakresie szkolnictwa podstawowego obsługiwane są przez szkołę podstawową we wsi Leśniewo Niedźwiedz z gminy Kulesze Kościelne.

* Szkoła podstawowa we Wnorach Kuzelach.

Do 6 pomieszczeń do nauczania uczęszcza 102 uczniów. Na 1 pomieszczenie do nauczania przypada 17 uczniów.

Obwód szkoły: Wnory Kuzele, Wnory Stare, Wnory Wandy. Szkoła obsługuje gminy sąsiednie: wieś Czochanie z gminy Rutki oraz wieś Wnory Wypychy z gminy Kulesze Kościelne.

- wychowanie przedszkolne.

Generalnie wychowanie przedszkolne realizowane jest w dwóch formach: w przedszkolach i w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Placówki przedszkolne obejmują wszystkie dzieci w wieku 3 - 6 lat, oddziały przedszkolne tylko dzieci sześciolatnie, tworząc klasy "0".

W gminie Kobylin Borzymy wychowanie przedszkolne realizowane jest przez oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych. Do sześciu oddziałów przedszkolnych (2 oddziały w Kobylinie Borzymach, 1 oddział w Sikorach Pawłowiętach, 1 oddział we Wnorach Kuzelach, 1 oddział w Stypułkach Świąteczach, 1 oddział w Pszczółczynie) uczęszcza łącznie 66 dzieci w wieku 6 lat. Na 1 oddział przedszkolny przypada średnio 11dzieci. W kobylinie Borzymach do dwóch oddziałów uczęszcza 38 dzieci (średnio na 1 oddział przedszkolny przypada 19 dzieci). Na pozostałym obszarze średnio na 1 oddział przypada 7 dzieci. Uczestnictwo dzieci w przedszkolach kształtuje się na niskim poziomie. Jest to charakterystyczne zjawisko na terenach wiejskich województwa.

- poczta i telekomunikacja

Obsługę ludności gminy w zakresie usług pocztowo - telekomunikacyjnych pełnią dwa urzędy:

* w Kobylinie Borzymach - 2 okienka obsługi, czynne całodobowo,

* w Piszczatach Piotrowiętach - 1 okienko obsługi, czynne do 15⁰.

Urząd pocztowo - telekomunikacyjny w Piszczatach Piotrowiętach obsługuje południowo - zachodnią część gminy. Pozostały obszar gminy obsługiwany jest przez urząd pocztowo - telekomunikacyjny w Kobylinie Borzymach.

W zakresie obsługi telekomunikacyjnej gmina znajduje się w okręgu telekomunikacyjnym Wysokie Mazowieckie.

Podstawowym wskaźnikiem określającym rozwój telekomunikacji jest ilość abonentów na 1000 mieszkańców. Według stanu na dzień 31 grudnia 1994 roku w gminie Kobylin Borzimy jest 120 abonentów - co daje wskaźnik 30 abonentów na 1000 mieszkańców. Analogiczny wskaźnik (plasujący województwo na jednym z ostatnich miejsc w kraju) dla województwa wynosi 40,7. Należy dążyć do daleko idących przemian w zakresie zlikwidowania niedostatków w telekomunikacji terenów wiejskich. Obecnie (oprócz Kobylina i Makowa) w każdej wsi jest tylko 1 telefon u sołtysa. Gmina obsługiwana jest przez dwie ręczne centrale.

- ochrona zdrowia.

Gmina Kobylin Borzimy znajduje się w rejonie obsługi zespołu opieki zdrowotnej w Wysokiem Mazowieckiem. W zakresie lecznictwa zamkniętego i specjalistycznego gmina obsługiwana jest przez szpital rejonowy i poradnie specjalistyczne w Wysokiem Mazowieckiem. W zakresie lecznictwa otwartego - podstawowe usługi dla ludności gminy świadczone są przez gminny ośrodek zdrowia w Kobylinie Borzymach. Zatrudniony jest 1 lekarz ogólny, stomatolog, położna i pielęgniarki. Obok publicznej służby zdrowia funkcjonuje także prywatna praktyka lekarska.

Uzupełniającą rolę w zakresie zaopatrzenia w leki pełni apteka. Jest to placówka sprywatyzowana. Mieści się w budynku ośrodka zdrowia.

- kultura i sztuka.

Sieć placówek upowszechniania kultury na terenie gminy Kobylin Borzimy tworzą:

- * gminna biblioteka publiczna w Kobylinie Borzymach,
- * filia biblioteczna we Wnorach Starych,

Do upowszechniania kultury wykorzystane są także remizy straży pożarnej we wsiach: Kobylin Borzimy, Zalesie Łabędzkie, Pszczółczyn, Kobylin Pogorzałki, Kropiewnica Gajki, Piszczaty Kończany.

Wyposażenie gminy w specjalistyczne placówki kultury jest bardzo ubogie. Występują wyraźne braki - jak gminny dom kultury, świetlice wiejskie. Jest to efektem występujących od kilku lat tendencji ograniczania wydatków na kulturę, a także gwałtownie rozwijającej się sieci oddziaływania różnorodnych środków masowego przekazu. Mówić można o wzrastającej roli telewizji (również wideo) wypierającej inne metody upowszechniania kultury. Coraz większa liczba posiadaczy magnetowidów korzysta z dynamicznie rozwijającej się w ostatnim okresie sieci

wypożyczalni kaset wideo. Możliwość oglądania filmów na kasetach wideo lub w telewizji satelitarnej ma istotny wpływ na regres w działalności kin.

-handel i gastronomia.

W zakresie usług handlowych ludność gminy obsługiwana jest przez sieć placówek handlowych w następujących miejscowościach: Kobylin Borzimy, Sikory Pawłowięta, Wnory Kuzele, Piszczaty Piotrowięta, Stypułki Szymany, Kropiewnica Gajki i Pszczółczyn. Stosunkowo dobrze przedstawia się rozmieszczenie przestrzenne punktów sprzedaży. Prawie wszystkie wsie znajdują się w odległości nie przekraczającej 3 km. W ostatnich latach znacznie zmieniła się struktura własności placówek handlowych. Obecnie przeważają sklepy prywatne. Jakość świadczonych usług jest średnia. Część placówek znajduje się w budynkach nie przystosowanych do typu usług handlowych, bez właściwego zaplecza magazynowego. Jednakże obserwuje się tendencje podwyższania standardów świadczonych usług. Formą uzupełniającą jest handel obwoźny, który na terenach wiejskich ma dość istotne znaczenie.

- ochrona przeciwpożarowa.

Ochronę przeciwpożarową w gminie Kobylin Borzimy pełni 11 jednostek straży pożarnej w następujących miejscowościach: Kobylin Borzimy, Kobylin Pogorzalki, Pszczółczyn, Kropiewnica Gajki, Franki Dąbrowa, Franki Piaski, Milewo Zabieline, Zalesie Łabędzkie, Wnory Kuzele, Stypułki Szymany, Piszczaty Kończany. Rozmieszczenie przestrzenne placówek jest prawidłowe. Wyposażenie jednostek straży w sprzęt specjalistyczny jest słabe. Tylko trzy jednostki wyposażone są w specjalistyczne samochody gaśnicze. Pozostałe posiadają motopompy. Sześć jednostek posiada własne remizy strażackie.

Poprawa stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego winna następować w drodze rozbudowy i modernizacji istniejących placówek straży.

Przeciwpożarowe zaopatrzenie w wodę.

Na terenie gminy Kobylin Borzimy istnieją stosunkowo dobre warunki zaopatrzenia w wodę dla celów ochrony przeciwpożarowej. Zdecydowana większość wsi posiada możliwość pobierania wody ze źródeł naturalnych - rzeka Ślina Rokietnica, Kurówka, stawy wiejskie. Prawie cała gmina wyposażona jest w sieć wodociagową.

- administracja.

Podstawową funkcją działu określonego pojęciem "administracja" jest zaspokojenie potrzeb w zakresie usług administracyjnych świadczonych przez różnorodne instytucje lub grupy instytucji o zróżnicowanych kierunkach działania - jak administracja

państwowa, gospodarcza, wymiaru sprawiedliwości, obrona narodowa, gospodarka finansowa, ubezpieczenia, działalność społeczno - polityczna.

Na terenie gminy występują następujące grupy obiektów administracji:

* obiekty administracji państwowej - Urząd Gminy w Kobylinie Borzymach, Dyrekcja Parku w Kurowie,

* obiekty administracji gospodarczej - biura GS i SKR w Kobylinie Kuleszkach,

* obiekty gospodarki finansowej - Bank Spółdzielczy w Kobylinie Borzymach,

Na rozwój administracji wpływ mają:

* rozwój ludności - wraz ze wzrostem liczby ludności zwiększa się ilość załatwianych spraw przez jednostki administracji,

* rozwój zatrudnienia,

* wzrost dochodów ludności,

* poziom rozwoju społecznego.

5. DEMOGRAFIA

Wg danych Urzędu Statystycznego w Łomży liczba ludności w gminie Kobylin Borzymy w dniu 31 grudnia 1994 roku wynosiła 3925 osób, co stanowiło 1,1 % ogółu mieszkańców województwa. Pod względem gęstości zaludnienia wynoszącej 33 osoby na 1 km² obszar gminy zalicza się do średnio zaludnionych terenów wiejskich województwa.

W ostatnich latach zaznaczył się znaczny spadek liczby ludności gminy. Wielkość spadku liczby ludności gminy od 1976 roku przedstawia się następująco:

Lata	1976	1978	1980	1982	1984	1985	1988	1991	1994
Liczba ludności gminy	4828	4614	4456	4393	4335	4297	4026	3901	3925
Wielkość spadku ludności	-	214	158	63	58	38	271	125	- 25

Zmniejszenie się liczby mieszkańców gminy jest następstwem odpływu ludności z terenu gminy. Saldo migracji w latach 1985 - 1994 kształtowało się następująco:

Lata	Saldo migracji
1985	51
1988	54
1991	52
1994	28

Na spadek wielkości zaludnienia ma także wpływ zmniejszenie się współczynnika dynamiki demograficznej (stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów), który w 1985 roku wynosił 1,529, a w roku 1993 już tylko 1,375. W strukturze wiekowej ludności wiejskiej w gminie zaobserwowano następujące tendencje:

- spadek udziału dzieci i młodzieży w wieku 0 - 17 lat z 33,1% do 26,8%;
- niewielki wzrost udziału ludzi młodych w wieku 18 - 29 lat z 13,5% do 14,5%;
- niewielki spadek udziału ludności w wieku 30 - 59 lat z 35,1% do 34,5%;
- znaczny wzrost udziału starszej ludności w wieku 60 lat i więcej z 18,3% do 24,1%;

Liczba ludności ogółem i ludności poprodukcyjnej w gminie Kobylin Borzymy przedstawia się następująco:

Miejscowość	Liczba ludności		Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w %
	Ogółem	w tym w wieku poprodukcyjnym	
1	2	3	4
Kobylin Borzymy	234	28	12
Franki Dąbrowa	117	31	26
Franki Piaski	76	21	27
Garbowo Kolonia	47	9	16
Nowe Garbowo	109	18	16
Stare Garbowo	90	19	17
Kierzki	50	15	30
Kłoski Śwignie	42	8	19
Kłoski Młynowięta	73	23	31
Kobylin Cieszymy	124	29	23
Kobylin Kuleszki	57	8	14
Kobylin Kruszewo	171	33	19
Kobylin Latki	124	33	27
Kobylin Pieniążki	132	35	26
Kobylin Pogorzałki	149	45	30
Kurowo Kolonia,	55	26	38
Kurowo	52		
Kropiewnica Gajki	198	45	23
Kropiewnica Racibory	74	19	26
Kurzyny	27	11	40

Makowo	98	30	31
Milewo Zabelne	100	23	23
Mojki	54	13	24
Piszczaty Kończany	101	32	32
Piszczaty Piotrowięta	78	22	28
Pszczółczyn	309	63	20
Sikory Pawłowieęta	59	13	22
Sikory Bartkowieęta	103	19	18
Sikory Bartyczki	46	8	17
Sikory Janowieęta	48	13	27
Sikory Wojciechowięta	49	5	10
Sikory Tomkowieęta	33	7	21
Sikory Piotrowięta	72	14	19
Stypułki Borki	76	27	36
Stypułki Święęhy	67	13	19
Stypułki Szymany	126	32	25
Wnory Wandy	123	31	25
Wnory Kuzele	143	36	25
Wnory Stare	280	71	25
Zalesie Łabędzkie	113	24	21

W strukturze płci ludności występują również niezbyt korzystne warunki. Od 1978 roku zaobserwowano pogłębiający się niedobór kobiet. Charakteryzuje się to ilością kobiet na 100 mężczyzn. W roku 1987 roku na 100 mężczyzn przypadało 92 kobiety, a w roku 1994 roku na 100 mężczyzn przypadało 87 kobiet. Szczególnie odczuwalny jest niedobór młodych kobiet.

* Czynni zawodowo i zatrudnienie.

Czynnych zawodowo w gminie jest 59,1% ogółu ludności. Jest to bardzo wysoki wskaźnik aktywności zawodowej. Ludność gminy zatrudniona jest głównie w rolnictwie - 94% czynnych zawodowo. W gospodarce narodowej zatrudnionych jest 221 osób - co stanowi 6% czynnych zawodowo. Według sekcji udział zatrudnienia przedstawia się następująco:

- działalność produkcyjna   10 osób
- budownictwo   6 osób
- handel i naprawy   20 osób
- transport   13 osób
- administracja   53 osoby

- edukacja	71 osób
- ochrona zdrowia	11 osób
- pozostałe	37 osób

* Bezrobocie.

W gminie Kobylin Borzimy w dniu 31 grudnia 1996 roku zarejestrowanych było 81 osób bezrobotnych, co stanowi 2,1% ogółu mieszkańców. W porównaniu z rokiem 1995 liczba bezrobotnych zmalała ze 109 osób. Struktura określona poziomem wykształcenia (określająca wartość i przydatność rezerw siły roboczej) kształtuje się niezbyt korzystnie. Bezrobotni to w przeważającej części osoby z wykształceniem zasadniczym i podstawowym (stanowią 65% ogółu bezrobotnych). Znacznie korzystniej kształtuje się struktura wieku - do 45 lat stanowią oni aż 97% ogółu bezrobotnych. Tak wysoki udział ludzi młodych wśród bezrobotnych jest zjawiskiem powszechnym w całym województwie.

6. MIESZKALNICTWO

- zasoby mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe zamieszkane w 1994 roku w gminie Kobylin Borzimy wynoszą :

* ilość mieszkań	- 1083
* ilość izb	- 4568
* powierzchnia użytkowa mieszkań	- 97800 m ²

Charakterystyka zasobów mieszkaniowych w gminie Kobylin Borzimy w porównaniu z terenami wiejskimi województwa przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie (dane za 1994 rok)	gmina	województwo
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na osobę	24,9 m ²	20,3 m ²
przeciętna liczba osób na 1 mieszkanie	3,62	3,88
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,86	1,01

Przedstawiona analiza warunków mieszkaniowych pozwala stwierdzić, że warunki zamieszkania w gminie Kobylin Borzimy są lepsze od przeciętnych w województwie.

Charakteryzuje się to:

- * większą powierzchnią użytkową mieszkania na 1 osobę,
- * mniejszą liczbą osób na 1 mieszkanie,
- * mniejszą liczbą osób na 1 izbę.

Charakterystyka zasobów mieszkaniowych od 1970 roku przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	1970 r.	1978 r.	1988 r.	1994 r.
Mieszkania	1169	1077	1014	1083
Izby	3738	3837	4086	4568
Powierzchnia użytkowa mieszkań	73289	77617	86205	97800
Przeciętna liczba izb w mieszkaniu	3,2	3,56	4,03	4,2
Przeciętna pow. użytkowa mieszkania w m ²	62,7	72,1	85,0	90,3
Przeciętna liczba osób w mieszkaniu	4,46	4,28	3,98	3,62
Przeciętna liczba osób na izbę	1,4	1,2	0,99	0,86
Przeciętna pow. użytkowa na osobę w m ²	14,1	16,8	21,4	24,9
Przeciętna liczba gospodarstw w mieszkaniu	1,08	1,08	1,04	1,01

Na przestrzeni badanych lat warunki mieszkaniowe ulegały znacznej poprawie. W analizowanym okresie zaobserwowano niewielki spadek ilości mieszkań, przy równoczesnym wzroście ilości izb oraz powierzchni użytkowej mieszkań. Charakteryzuje się to wielkością przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkań, która wzrosła o 27,6 m² i wynosi obecnie 90,3 m². Ten wzrost spowodował z kolei zwiększenie się z przeciętnej powierzchni użytkowej w m² na osobę o 10,8 m² na osobę. Również przeciętna liczba osób w mieszkaniu od 1970 roku zmniejszyła się i wynosi obecnie 3,62 - przy średniej wojewódzkiej 3,88. Takie efekty zasobów mieszkaniowych wynikają z odmiennych (niż w miastach) form zabudowy na wsi. Mieszkania wiejskie charakteryzują się większą powierzchnią użytkową mieszkań oraz mniejszą liczbą izb w mieszkaniu.

- Mieszkania wg okresu budowy oraz materiału ścian zewnętrznych budynku.

* struktura wiekowa

Wg danych NSP w 1988 roku w gminie Kobylin Borzymy było 205 mieszkań wybudowanych przed 1945 rokiem. Stanowiło to 20% ogólnej liczby mieszkań. Analogiczny wskaźnik w województwie wynosił 19,1%. Udział mieszkań wybudowanych w latach 1945 - 1960 wynosił 31% - średnia terenów wiejskich województwa - 28,7%. Udział mieszkań wybudowanych w latach 1960 - 1978 wynosił 32% i jest niższy niż na innych terenach wiejskich województwa - gdzie wynosił 39,3%. Podobnie jak w województwie (16,2%) udział mieszkań wybudowanych w ostatnich latach wynosi w gminie 16,8%.

Pod względem wieku zasobów mieszkaniowych gmina Kobylin Borzymy ma sytuację porównywalną ze średnią występującą na terenach wiejskich województwa.

* mieszkania wg materiału ścian zewnętrznych budynku

W 1988 roku 48% zasobów mieszkaniowych znajdowała się w budynkach o zewnętrznych ścianach wzniesionych z niepalnego materiału, podczas gdy wskaźnik ten dla gmin był wyższy i wynosił 59,3%. Od 1960 roku prawie 100% mieszkań wznoszonych jest z niepalnych materiałów ściennych.

- relacje między zasobami mieszkaniowymi a ludnością

Oprócz wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje do czynników decydujących o warunkach mieszkaniowych ludności należy zaludnienie mieszkań (relacja między wielkością gospodarstw domowych a wielkością mieszkań). Z analizy danych statystycznych wynika, że warunki mieszkaniowe w gminie Kobylin Borzymy są nieco lepsze niż w pozostałych gminach województwa. Podstawowy miernik oceny stopnia zaspakajania potrzeb mieszkaniowych jakim jest częstość współzamieszkania gospodarstw domowych w jednym mieszkaniu jest podobny do terenów wiejskich województwa. W porównaniu z rokiem 1988 w roku 1994 nastąpiło zmniejszenie liczby osób na izbę, co pociągnęło za sobą wzrost powierzchni użytkowej na osobę. Zagęszczenie mieszkań mierzone liczbą osób na izbę (0,86 osoby) jest znacznie mniejsze niż w województwie (0,97).

- potrzeby mieszkaniowe.

Określenie rzeczywistych potrzeb mieszkaniowych ludności jest problemem bardzo złożonym, gdyż nie ma prostej zależności między zjawiskami demograficznymi a potrzebami mieszkaniowymi. Generalnie potrzeby mieszkaniowe dzieli się na:

- * potrzeby wynikające z istniejącej nadwyżki liczby gospodarstw domowych nad liczbą mieszkań,
- * potrzeby wymiany starych, zużytych zasobów na nowe,
- * potrzeby wynikające z przyrostu liczby ludności,
- * rezerwa mieszkań,

Wg danych NSP 1988 nadwyżka liczby gospodarstw domowych nad liczbą mieszkań wynosiła 111. Jest to granica deficytu, która opiera się na założeniu, że każde gospodarstwo domowe wymaga samodzielnego mieszkania. Istnieje jednak grupa gospodarstw domowych (osoby samotne) dobrowolnie współzamieszkujących. Faktyczny deficyt mieszkań jest zatem mniejszy. Brak jest również aktualnych danych dotyczących struktury wiekowej zasobów mieszkaniowych, która jest niezbędna do określenia potrzeb wymiany mieszkań.

Przyjmuje się, że do wymiany kwalifikują się mieszkania o palnym materiale ścian wybudowane przed 1918 rokiem. Mieszkań takich wg NSP 1988 jest w gminie 23. Część z nich w latach 1989 - 1995 uległa już wymianie. Ponieważ brak jest statystyki dotyczącej ubytków mieszkań, dlatego też określenie tej liczby jest bardzo trudne.

7. ROLNICTWO

Obszar gminy

- użytkowanie gruntów

Wg danych ewidencji gruntów struktura użytkowania gruntów w gminie na dzień 1 stycznia 1996 r. przedstawia się następująco :

Rodzaj użytku	Obszar	Udział %
Powierzchnia ogólna	11941 ✓	100,0
Użytki rolne	8835	74,0
w tym grunty orne	7137	
sady	32	
łąki	627	
pastwiska	1039	
Lasy i grunty zadrzewione	2255	18,9
w tym lasy	2218	
grunty zadrzewione	37	
Wody	61	0,5
w tym wody stojące	5	
wody płynące	49	
rowy	7	
Użytki kopalne	22	0,2
Drogi	301	2,5
Tereny osiedlowe	210	1,8
w tym zabudowane	203	
niezabudowane	3	
zielen	4	
Tereny różne	1	0
Nieużytki	256	2,1

Obszar gminy charakteryzuje się wyższym niż średni w województwie udziałem użytków rolnych. Udział użytków zielonych jest poniżej średniej wojewódzkiej. Na obszarze gminy występuje kilka większych kompleksów leśnych ale wskaźnik lesistości jest niski i wynosi 18,9 % i kształtuje się poniżej średniej wojewódzkiej. W/g danych geodezyjnych na obszarze gminy występuje 39 obrębów ewidencyjnych.

Użytkowanie gruntów w/g obrębów ewidencyjnych

Miejscowość	Pow. ogólna	Użytki rolne	w tym użytki zielone	Lasy	Tereny osiedlowe	Nieuzytaki
1	2	3	4	5	6	7
Kobylin Borzymy	289,7	230,1	30,5	37,0	10,3	0,2
Franki Dąbrowa	464,3	302,3	64,7	141,9	5,2	1,0
Franki Piaski	233,3	153,0	31,8	63,2	5,0	0,5
Garbowo Nowe	399,9	232,2	29,1	150,6	7,3	0,5
Garbowo Stare	393,4	269,1	38,6	98,4	13,9	0,4
Kobylin Cieszymy	294,5	246,9	30,2	40,7	0,4	-
Kobylin Kruszewo	466,5	323,5	75,0	119,2	7,4	0,1
Kuleszki	206,8	182,8	31,8	28,0	5,5	1,2
Kobylin Latki	284,5	206,3	27,0	62,0	4,2	2,0
Kobylin Pieniążki	341,9	261,6	63,7	61,4	5,6	1,2
Kobylin Pogorzałki	542,5	393,7	45,0	125,5	7,8	-
Kropiewnica Racibory	272,4	182,9	8,3	75,0	4,4	-
Kropiewnica Gajki	574,9	448,0	155,9	94,3	13,3	0,3
Kurowo kol.	400,3	184,7	40,8	26,4	3,0	170,8
Kurowo PGR	239,8	138,5	16,6	36,6	5,8	45,8
Kurzymy	120,9	91,6	15,8	24,3	-	-
Kierzki	135,8	113,4	8,1	15,0	2,3	0,2
Kłoski Młynowięta	167,9	151,6	33,2	6,6	1,9	0,3
Kłoski Śwignie	177,7	107,8	23,2	59,2	2,8	1,1
Makowo	402,3	290,3	40,1	85,5	11,0	0,6
Mojki	146,5	111,3	11,2	25,9	3,0	0,9
Milewo Zabiele	458,6	247,4	56,0	84,5	5,5	0,3
Piszczaty Kończany	361,2	282,2	18,1	53,4	4,1	-
Piszczaty Piotrowięta	208,7	175,3	43,4	21,4	3,9	0,1
Pszczółczyn	664,2	606,7	145,1	15,7	12,5	16,4
Stypułki Borki	229,8	174,9	21,9	41,7	2,7	1,6
Sikory Bartyczki	112,7	89,7	11,1	18,3	2,0	-
Sikory Janowięta	127,8	79,7	10,8	40,8	2,5	1,7
Sikory Pawłowięta	149,5	102,8	11,5	37,9	5,7	0,1
Sikory Bartkowięta	193,1	150,0	32,0	22,9	3,4	1,1
Sikory Piotrowięta	331,9	264,5	97,1	50,8	3,8	0,7

Stypułki Szymany	284,9	208,5	25,7	49,2	9,5	0,2
Stypułki Święchy	145,5	136,4	27,6	0,1	2,9	1,3
Stypułki Koziółki	75,7	70,2	6,2	-	0,5	-
Sikory Wojciechowięta	111,8	86,5	10,5	17,1	1,7	1,2
Sikory Tomkowięta	99,2	67,2	8,5	27,8	1,3	-
Wnory Wandy	361,5	274,0	44,4	70,3	5,9	0,7
Wnory Kuzele	359,5	245,2	28,5	97,7	6,0	-
Wnory Stare	729,9	545,4	57,8	150,5	9,0	0,3
Zalesie Łabędzkie	378,2	275,5	57,6	89,9	6,3	2,1

Stan władania użytkami rolnymi.

Stan władania użytkami rolnymi w/g danych ewidencji gruntów na dzień 1 stycznia 1995 r. przedstawia się następująco:

grunty państwowe	- 134 ha	- 1,5 %
grunty indywidualne	- 8667ha	- 98,1 %
inne	- 34ha	- 0,4 %

Na obszarze gminy dominują indywidualne gospodarstwa rolne. We władaniu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa znajdują się grunty po byłej jednostce państwowej. Grunty te obecnie są w większości dzierżawione rolnikom z terenu gm. Łapy.

Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

- klasyfikacja gleboznawcza

Udział gleb w/g danych opracowania IUNG w Puławach z 1994 r. przedstawia się następująco:

Grunty orne

III a -	48 ha	-	0,7 %
III b -	927 ha	-	12,9 %
IVa -	2591 ha	-	36,1 %
IVb -	1799 ha	-	25,1 %
V -	1581 ha	-	22,1 %
VI -	197 ha	-	2,7 %
VIz -	26 ha	-	0,4 %

Użytki zielone

III -	54 ha	-	3,2 %
IV -	727 ha	-	43,5 %
V -	571 ha	-	34,2 %
VI -	318 ha	-	19,0 %
VIz -	1 ha	-	0,1 %

- kompleksy przydatności rolniczej gleb.

Udział gleb w/g waloryzacji agroekologicznej w poszczególnych kompleksach uprawowych przedstawia się następująco:

kompleks 2 pszenney dobry	2846 ha	39,7 %
3 pszenney wadliwy	29 ha	0,4 %
4 żytni bardzo dobry	1090 ha	15,2 %
5 żytni dobry	717 ha	10,0 %
6 żytni słaby	760 ha	10,6 %
7 żytni bardzo słaby	272 ha	3,8 %
8 zbożowo pastewny mocny	1169 ha	16,3 %
9 zbożowo pastewny słaby	286 ha	4,0 %
2z użytki zielone średnie	781 ha	46,7 %
3z użytki zielone słabe i b. słabe	890 ha	53,3 %

Na obszarze gminy dominuje kompleks pszenney dobry. Gleby tego kompleksu stanowią na obszarze gminy duże zwarte kompleksy. Obszary te nadają się do uprawy roślin o dużych wymaganiach glebowych (pszenica , jęczmień ,burak cukrowy, koniczyna, lucerna ,rzepak). Rośliny o mniejszych wymaganiach mogą tu dawać wysokie plony. Potencjalne możliwości plonowania oraz doboru roślin na tych glebach są duże. Użytki zielone zaliczone są w przeważającej ilości do kompleksu 3z w większości są zmeliorowane i poziom ich produktywności jest zadawalający.

Ogólna charakterystyka rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Gmina pod względem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej zajmuje 18 miejsce w województwie (na ogólną ilość 41 gmin).

Ogólny wrpp dla użytków rolnych wynosi 66,7 pkt ,średnia w woj. 57,3 pkt.

W/g oceny IUNG w Puławach wskaźnik ten dla poszczególnych czynników kształtuje się jak niżej:

ocena jakości i przydatności gruntów ornych	55,8 pkt,	śr.w woj. 45,6 pkt
" " użytków zielonych	36,3 pkt,	" 33,7 pkt
ocena agroklimatu	7,4 pkt,	" 8,0 pkt
ocena rzeźby terenu	3,6 pkt,	" 4,2 pkt
ocena warunków wodnych	3,6 pkt,	" 2,9 pkt

Do czynników odbiegających poniżej średniej zaliczono agroklimat i warunki ukształtowania terenu. Gmina położona jest w pasie wschodnim, który charakteryzuje się niższą średnią temperaturą roczną o 1 st.C w porównaniu z gminami w części

zachodniej województwa. Warunki agroklimatu nie ograniczają doboru ani uprawy podstawowych roślin z wyjątkiem kukurydzy na ziarno.

Na obszarze gminy dominuje rzeźba niskofalista i płaskorówninna, jedynie w paśmie moren czołowych na linii Rutki - Sokoły występuje rzeźba pagórkowata, która stwarza niewielkie utrudnienie i powoduje procesy erozyjne w części południowo-zachodniej gminy. Ocenia się, że udział gleb zagrożonych erozją wynosi :

powierzchniowa erozja wodna 1 stopnia (najniższa)	- 20,7% użytków rolnych
powierzchniowa erozja wodna 2 stopnia (średnia)	- 2,3 % użytków rolnych
erozja wąwozowa 1 stopnia (najniższa)	- 3,9 % użytków rolnych.

Gleby te wymagają zabiegów uprawowych zmniejszających wypłukiwanie gleb.

Stosunki społeczno - ekonomiczne w rolnictwie

Na obszarze gminy funkcjonuje 961 gospodarstw rolnych i funkcjonuje 40 sołectw. Są to sołectwa małe obejmujące 3-74 gospodarstw rolnych. Granice sołectw z reguły pokrywają się

z obrębami ewidencyjnymi z wyjątkiem Garbowa Starego w obrębie którego funkcjonuje sołectwo Garbowo Stare i Garbowo kol., obręb ewidencyjny Stypułki Świąchy i Stypułki Koziołki funkcjonują jako sołectwo Stypułki Świąchy.

Gospodarstwa na obszarze gminy posiadają korzystną strukturę obszarową. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego w gminie wynosi 12 ha. Nieco mniejsze gospodarstwa występują w części południowo-zachodniej gminy, gdzie średnia wielkość gospodarstwa w obrębie wsi jest do 10 ha, a udział gospodarstw małych do 7 ha w wielu jednostkach jest powyżej 30 %. Podobnie niekorzystna struktura obszarowa występuje we wsiach Kobylin Borzymy i Sikory Janowięta. Na pozostałym obszarze gminy struktura obszarowa jest znacznie bardziej korzystna a w wielu wsiach udział gospodarstw dużych powyżej 10 ha przekracza 70 %. Ceny ziemi w gminie są bardzo wysokie wahają się od 10.000- 20.000 zł./ha. Sytuacja ta wskazuje na duży popyt na ziemię i dążenie części rolników do powiększania areału gospodarstw. Tereny budownictwa zagrodowego skoncentrowane są głównie w obrębie zwartej zabudowy tylko nielicznie występuje zabudowa kolonijna. Analiza terenów budownictwa zagrodowego wykazuje dość korzystną strukturę wielkości działek zagrodowych, Małe działki zagrodowe występują tylko we wsiach Kobylin Cieszmy i Kłoski Młynowięta (średnia wielkość działki do 10 arów) oraz

Kobylin Borzomy, Pszczółczyn, Sikory Bartkowięta, Wnory Stare, Piszczaty Kończany, Stypułki Borki (średnia wielkość działki do 15 arów).

Rozpatrując strukturę obszarową gospodarstw i tereny budownictwa zagrodowego należy podkreślić, że tylko we wsiach Stypułki Borki i Sikory Bartkowięta mogą wystąpić potrzeby nowych terenów budownictwa zagrodowego. W pozostałych wsiach o niewielkiej średniej wielkości siedlisk jest wysoki udział gospodarstw małych.

W czasie inwentaryzacji dokonano oceny stanu zabudowy zagrodowej. W części wsi występuje duży udział zabudowy zagrodowej o złym stanie technicznym ca 50 % stanowią budynki drewniane, są to wsie Wnory Kuzele ,Wnory Stare ,Stypułki Borki, Kobylin Latki, Kobylin Pieniążki, Sikory Piotrowięta, Sikory Pawłowięta.

Ludność zamieszkująca w indywidualnych gospodarstwach rolnych utrzymuje się w zdecydowanej większości z pracy w tych gospodarstwach. Ilość osób zamieszkujących średnio w 1 gospodarstwie rolnym wynosi od 3-5,1 osoby w gospodarstwie (z analizy wyłączono Kobylin Borzomy ze względu na znaczne zatrudnienie poza rolnictwem).

Na obszarze gminy wyodrębnia się część wsi w których jest duża przewaga (pow30%) osób w wieku poprodukcyjnym. Ta niekorzystna sytuacja występuje w części południowo-zachodniej gminy. Obszar gminy należy do terenów o niekorzystnej strukturze płci na 100 mężczyzn przypada 89,4 kobiet. Analiza migracji ludności wiejskiej wskazuje na przewagę odpływu ludności nad napływem. Sytuacja ta wskazuje na pewną niestabilność potencjału ludzkiego w igr.

Indywidualne gospodarstwa rolne -ludność i tereny budownictwa zagrodowego

Miejscowość	Ilość igr	tereny osied. ha	Srednia wielkość działki ha	Średnia ilość osób w 1 gosp.
1	2	3	4	5
Kobylin Borzomy	33	5,0	0,15	
Franki Dąbrowa	26	5,2	0,20	4,5
Franki Piaski	18	5,0	0,28	4,2
Garbowo Nowe	24	7,0	0,29	4,5
Garbowo Stare	38	13,9	0,36	3,6
Kobylin Cieszymy	26	0,4		4,8
Kobylin Kruszewo	36	7,4	0,20	4,8
Kuleszki	3	1,2	0,40	

Kobylin Latki	25	4,2	0,17	5,0
Kobylin Pieniążki	30	5,6	0,19	4,4
Kobylin Pogorzałki	36	6,8	0,19	4,1
Kropiewnica Racibory	20	4,3	0,21	3,7
Kropiewnica Gajki	50	12,8	0,26	4,0
Kurowo kol.	13	3,0	0,23	4,2
Kurowo PGR		1,5		
Kurzyny	8			3,4
Kierzki	12	2,3	0,19	4,2
Kłoski Młynowięta	22	1,9	0,09	3,3
Kłoski Śwignie	12	2,8	0,23	3,5
Makowo	30	10,8	0,36	3,3
Mojki	10	3,0	0,30	5,4
Milewo Zabiele	21	5,3	0,25	4,8
Piszczaty Kończany	32	3,8	0,12	3,2
Piszczaty Piotrowięta	17	3,9	0,23	4,6
Pszczołczyn	74	10,3	0,14	4,2
Stypułki Borki	19	2,7	0,14	4,0
Sikory Bartyczki	9	2,0	0,22	5,1
Sikory Janowięta	16	2,5	0,16	3,0
Sikory Pawłowięta	13	5,3	0,41	4,5
Sikory Bartkowięta	23	3,4	0,15	4,5
Sikory Piotrowięta	20	3,8	0,19	3,6
Stypułki Szymany	38	9,5	0,25	3,3
Stypułki Święchy	17	3,2	0,19	3,9
Sikory Wojciechowięta	10	1,6	0,16	4,9
Sikory Tomkowięta	7	1,3	0,19	4,7
Wnory Wandy	38	5,9	0,16	3,2
Wnory Kuzele	32	5,9	0,18	4,5
Wnory Stare	72	9,0	0,13	3,9
Zalesie Łabędzkie	31	6,3	0,20	3,6

Podstawowe kierunki produkcji.

Na obszarze gminy dominują następujące kierunki produkcji:

- uprawa zbóż ,głównie intensywnych ,
- uprawa ziemniaków,
- chów bydła i trzody chlewnej.

Struktura zasiewów podstawowych ziemiopłodów w/g danych z 1992 r. kształtowała się następująco:

zboża ogółem	-	34,3%
ziemniaki	-	16,1%
przemysłowe	-	2,9%

Udział upraw ulega pewnym wahaniom w zależności od koniunktury na rynku produktów rolnych.

Ze względu na brak danych dotyczących skupu produktów rolnych dla zobrazowania produktywności gminy podaje się dane z Rocznika WUS za 1988 r.

	Skup z terenu gminy ton-tys.l	Udział % w skupie województwa
Zboża	1394	2,7
Ziemniaki	7977	2,7
Żywiec bydlęcy	830	3,1
Żywiec wieprzowy	843	2,1
Mleko	7294	2,1

Dane te świadczą o wyższym niż średnim udziale gminy w produkcji województwa zbóż, ziemniaków i żywca bydlęcego.

Wyposażenie techniczne obszarów wiejskich.

- melioracje

Na obszarze gminy funkcjonują następujące obiekty melioracyjne :

Ślina VI, VII, VIII, V, IV, X, XI

Rokietnica

Czajki, Pszczółczyn

Łączny obszar gruntów zmeliorowanych wynosi 5606 ha z tego grunty orne 4436 ha, użytki zielone 1170 ha . W stosunku do gleb wymagających melioracji stanowi to zabezpieczenie potrzeb melioracji użytków rolnych w 72,4 %, gruntów ornych, 70,1 %, użytków zielonych 82,4 %. Do zmeliorowania pozostaje część obiektu Rokietnica i Pszczółczyn. Stopień zaspokojenia potrzeb melioracji w gminie jest powyżej średniej wojewódzkiej.

- infrastruktura techniczna

Stopień wyposażenia zagród wiejskich w wodociągi wynosi 75,6% (w/g stanu 1994 r.), jest to stopień wysoki w warunkach województwa łomżyńskiego. Brak wodociągu we wsi Sikory Bartyczki. W energię elektryczną wyposażone są wszystkie jednostki osadnicze.

Jednakże ze względu na wejście urządzeń do produkcji rolnej wymagających większych mocy, zachodzi potrzeba reelektryfikacji na obszarze całej gminy.

Na obszarze gminy stan dróg lokalnych jest bardzo słaby, duży udział stanowią drogi o nawierzchni gruntowej. Zły stan dróg ma ujemny wpływ na produkcję rolną, utrudnia przejazdy sprzętem rolniczym oraz transport płodów rolnych w okresie wiosny i jesieni.

Usługi na rzecz rolnictwa

Na terenie gminy są bardzo słabo rozwinięte usługi na rzecz rolnictwa. Istniejące jednostki SKR i GS prowadzą nadal działalność usługową w zakresie handlu artykułami do produkcji rolnej. Część baz tych jednostek jest dzierżawiona prywatnym użytkownikom na różne cele.

Ponadto istnieją prywatne zakłady usługowe we wsiach Kobylin Borzymy - handel artykułami do produkcji rolnej oraz we wsi Sikory Tomkowięta - usługi mechanizacyjne.

Na obszarze gminy funkcjonują następujące punkty skupu:

- zlewnie mleka we wsiach Sikory Pawłowięta, Pszczółczyn, Piszczaty Piotrowięta, Kobylin Pieniążki, Kropiewnica Racibory, Kłoski Młynowięta.
- skup ziemniaków PPS we wsi Makowo.

8. TURYSTYKA

Turystyka odgrywa znikomą rolę w strukturze społeczno - gospodarczej gminy pomimo istniejących możliwości do jej rozwoju. Główną przyczyną jest brak odpowiedniego zagospodarowania turystycznego w postaci bazy noclegowej i gastronomicznej.

Ruch turystyczny posiada zatem charakter tranzytowy i ogranicza się do turystyki wodnej wzdłuż szlaku Narwi oraz turystyki samochodowej wzdłuż drogi krajowej nr 18 Warszawa - Białystok. Uzupełnieniem tych form jest lokalny wypoczynek leśny połączony ze zbieraniem grzybów, jagód i ziół oraz wędkarstwo wykorzystujące walory wód powierzchniowych.

Uwarunkowania i ograniczenia rozwoju turystyki

Na zasoby walorów turystycznych składają się :

- walory wypoczynkowe (krajobraz naturalny, przydatność części wód powierzchniowych i lasów, walory wędkarskie, myśliwskie itp.);
- walory krajoznawcze (wartości przyrodnicze i kultury materialnej).

Walory wypoczynkowe

Pod względem walorów wypoczynkowych obszar gminy charakteryzuje się przeciętnymi w skali regionu wartościami użytkowymi poszczególnych elementów środowiska przyrodniczego.

Spośród tych elementów najwyższą atrakcyjnością odznaczają się obszary leśne występujące w większych kompleksach : przy drodze krajowej nr 18 w okolicach wsi Kolonia Milewo, na południe od wsi Sikory Bartyczki po Wnory Wandy, na południowych krańcach wsi Wnory Kuzele i Wnory Stare, w rejonie wsi Stypułki Szymany oraz w pasie Mojki - Franki Dąbrowa - Kropiewnica Racibory, wreszcie wzdłuż drogi wojewódzkiej Sokoły - Jezewo. Lasy te dysponują drzewostanami w grupach wiekowych 40 - 80 lat, porastającymi siedliska świeże, które z kolei posiadają znaczną odporność na antropopresję i dobry klimat wnętrza. Ich penetracja jest ułatwiona dzięki umiarkowanemu zwarciu podszytu. Obszary leśne mogą być zagospodarowane turystycznie poprzez budowę parkingów i szlaków turystycznych. Inne obszary leśne stanowić mogą jedynie bazę rekreacji związanej z grzybobraniem, zbieraniem jagód i myśliwstwem. Podstawową trudnością w ich turystycznym zagospodarowaniu jest zdecydowana dominacja własności prywatnej.

Ukształtowanie terenu odgrywa mniejszą rolę w potencjale turystycznym gminy. Rzeźba reprezentowana jest głównie przez starogłacialny krajobraz morenowy falisty o złagodzonych stokach oraz miejscami pagórkowaty krajobraz moren czołowych z punktami widokowymi na najbliższą okolicę.

Walory krajobrazowe wód powierzchniowych są zróżnicowane. Dość atrakcyjne wydają się być wody Narwi możliwe do wykorzystania od strony rzeki w formie szlaku wodnego i turystyki spacjiastycznej. Tereny nadnarwiańskie są tutaj podmokłe, a trudno dostępne brzegi wykluczają jakiegokolwiek zagospodarowanie turystyczne. Pozostałe ciek wodne posiadają małą przydatność do kąpieli, żeglowania oraz wędkowania, pomimo ich względnej czystości. Są zbyt małe, przepływają przez zabagnione doliny, a ich brzegi są z reguły mało dostępne. Ponadto tereny nadwodne pozbawione są odpowiedniego zaplecza leśnego tak bardzo wzbogacającego atrakcyjność turystyczną.

Walory krajoznawcze

Na terenie gminy występują obiekty chronione o znaczących wartościach przyrodniczych i kultury materialnej godne rangi turystycznej. Są to:

- Narwiański Park Narodowy;
- pomniki przyrody ożywionej licznie występujące w parku podworskim w Kurowie;

- zespół kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława Biskupa z domem parafialnym i plebanią, cmentarz rzymskokatolicki z kaplicą cmentarną, młyn wodny i domy mieszkalne w Kobylinie Borzymach;
- zespół dworski, młyn i fort "Koziołek" w Kurowie;
- cmentarze we Wnorach Wandach i Wnorach Starych;
- zabytkowe domy mieszkalne w Kobylinie Pieniążkach, Kropiewnicy Raciborach, Pszczółczynie, Sikorach Bartyczkach, Sikorach Jankowiętach, Sikorach Pawłowiętach, Sikorach Tomkowiętach, Starych Wnorach, Stypułkach Szymanach, Zalesiu Łabędzkim;
- kapliczki przydrożne w Kobylinie Kuleszkach Stypułkach Szymanach;
- wiatraki w Kropiewnicy Raciborach i Wnorach Kuzelach;
- zabytkowa zagroda w Sikorach Wojciechowiętach.

9. PRZEMYSŁ.

Gmina Kobylin Borzemy, ze względu na występowanie dobrych gleb, jest jedną z najmniej uprzemysłowionych gmin w województwie łódzkim.

Działalność produkcyjną na terenie gminy prowadzi 10 osób. Na 1000 mieszkańców gminy w przemyśle (działalność gospodarcza) zatrudnionych było 2 osoby. Analogiczny wskaźnik dla terenów wiejskich województwa wynosi 14 osób.

10. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

10.1 Komunikacja

Analiza stanu istniejącego i ocena uwarunkowań infrastruktury komunikacyjnej gminy Kobylin Borzemy.

Przez obszar gminy przebiega ważna droga krajowa kl. II międzyregionalna nr 18 Warszawa - Białystok - granica państwa, która posiada też funkcję międzynarodową. Głównym dojazdem do drogi nr 18 jest droga regionalna IV klasy nr 671 Sokoły - Tykocin.

Z uwagi na stosunkowo małą powierzchnię gminy i ww. układ dróg krajowych, z punktu widzenia uwarunkowań komunikacyjnych gminę należy zaliczyć do terenów o stosunkowo dobrej dostępności do podstawowego systemu komunikacyjnego kraju. (Należy jednak zauważyć, że dostępność ta będzie ograniczona przez izolację drogi nr 18 tj. Przez radykalne ograniczenie ilości wjazdów na drogę).

Poza drogami krajowymi na terenie gminy znajduje się sieć dróg wojewódzkich: o znaczeniu regionalnym - 22 km i o znaczeniu lokalnym - 38 km.

Ponadto wyróżniono podstawową sieć gospodarczą obejmującą ok. 28 km głównych dróg gminnych.

Uzupełnieniem powyższej sieci drogowej są dojazdy do pól, drogi leśne i gospodarcze, w przeważającej części gruntowe, które mogą być adoptowane z ewentualnym dopuszczeniem wzmocnień i ulepszeń konstrukcji jezdni.

Gęstość sieci dróg gminnych wynosi 84 km/100 km² powierzchni gminy co stanowi około 107 km dróg gminnych na 10 tysięcy ha użytków rolnych.

Na odcinku drogi nr 18 stwierdzono natężenie dobowe ("średniorocznie") 4200 pojazdów rzeczywistych na dobę (natężenie ruchem wg pomiarów 1995r). Na drodze krajowej nr 671 występuje ruch o wielkości 850 pojazdów rzeczywistych na dobę.

Wg prognozy WBPP w Łomży dla drogi nr 18 na rok 2000 należy przyjmować natężenie ruchu rzędu 6000 pojazdów rzeczywistych na dobę. Spodziewany dalszy wzrost natężeń ruchu na drodze nr 18 może przy przekroczeniu naprężeń powyżej 12 tysięcy pojazdów rzeczywistych na dobę powodować konieczność realizacji drugiej jezdni (po 2020 roku). Obecny przebieg dróg krajowych (nr 18 i nr 671) jest prawidłowy i może być adaptowany bez zmiany trasy

Droga Warszawa - Białystok została zakwalifikowana docelowo do dróg ruchu szybkiego tzn. do krajowych dróg ekspresowych (II klasy technicznej). Powyższe decyzje nadrzędne oznaczają konieczność traktowania tej drogi jako korytarza tranzytowego o dużej uciążliwości lokalnej, o wymaganej pełnej izolacji od terenów przyległych (ograniczenie włączeń dróg lokalnych do minimum) oraz o konieczności znacznego oddalenia zabudowy od krawędzi jezdni.

Wnioski dotyczące funkcjonowania systemu transportowego gminy Kobylin Borzymy.

Z przeprowadzonej analizy systemu transportowego gminy Kobylin Borzymy wynika że:

- Przebieg drogi nr 18 jest jednocześnie czynnikiem pozytywnym (warunkującym rozwój gospodarczy) i negatywnym (powoduje uciążliwości oraz podział gminy na części południową i północną). Należy zakładać bardzo istotne ograniczenie dostępności do drogi nr 18.

- Niektóre obszary gminy wymagają rozbudowy sieci dróg lokalnego znaczenia o klasach technicznych V - ciągi obecnych dróg wojewódzkich i klasy VI lub VII drogi gospodarcze o znaczeniu miejscowym. Brak odpowiedniej sieci drogowej dojazdowej warunkuje rozwój gospodarczy terenu, a koszty modernizacji obecnych dróg gminnych obciążają efekty działalności gospodarczej terenu.

- Modernizowane ciągi dróg lokalnych na terenie gminy Kobylin Borzymy (głównych dróg gminnych i wszystkich dróg wojewódzkich) nie powodują większych

niż typowych uciążliwości przestrzennych Oznacza to, że nie stwierdzono (poza pasem drogi ekspresowej Warszawa - Białystok) konieczności stosowania specjalnych ograniczeń budowlanych, środowiskowych i przestrzennych związanych z komunikacją kołową. Przyjęto, że warunki zabudowy i zagospodarowania działek przyległych do dróg lokalnych należy przyjmować zgodnie z obowiązującymi powszechnie przepisami "prawa budowlanego" i "normatywów drogowych" oraz przepisów ochrony środowiska.

10.2 Zaopatrzenie w wodę

Gmina Kobylin Borzymy jest zwodociągowana w 97,5 % , co w porównaniu ze średnim wskaźnikiem zwodociągownia wsi w województwie łódzkiej (ok.40%) jest wskaźnikiem bardzo wysokim. Wodociągami zbiorowymi objęte są 39 wsie, przy 40 wsiach w gminie.

Gmina w zakresie zaopatrzenia w wodę dysponuje następującym potencjałem:

Wodociąg grupowy Kobylin Borzymy z lokalizacją ujęcia we wsi Kobylin Kuleszki Wodociąg ten o długości 38 806 mb obejmuje 21 wsi. Ujęcie oparte jest na dwóch studniach o wydajności: SW1- 60 m³/h i SW2 - 82 m³/h , o łącznych zasobach eksploatacyjnych 123 m³/h . Ujęcie nie posiada wyznaczonej strefy ochrony pośredniej (pozwolenie wodno- prawne aktualne 30. 11.1997). Wydajność stacji wodociągowej i sprzedaż wody waha się w granicach 350 - 750 m³/d (średnia miesięczna 450 m³/d). Wraz z wodociągiem wykonano 364 przyłączy.

Wodociąg grupowy Wnory Stare z lokalizacją ujęcia we wsi Wnory Stare z lokalizacją ujęcia we wsi Wnory Stare. Wodociąg ten wybudowano w 1974 roku o długości 2972 mb. obejmuje wsie Wnory Stare , Wnory Stare Kolonia oraz Wnory Kuzele. Ujęcie oparte jest na jednej studni głębinowej o wydajności 67,4 m³/h, nie posiada określonej strefy ochrony pośredniej (pozwolenie wodno- prawne skończyło się 30.11.1996 r). Stacja wodociągowa w okresie letnim produkuje ok. 300-400 m³/h ,przy średniej miesięcznej ok. 80 m³/h . Do wodociągu podłączonych jest 81 gospodarstw.

Wodociąg grupowy Pszczółczyn z lokalizacją ujęcia we wsi Pszczółczyn , obejmuje swoim zasięgiem 5 wsi : Pszczółczyn, Kropiewnica Racibory ,Kropiewnica Gajki, Franki Dąbrowa oraz Kurowo. Wodociąg o długości 14 269 mb. oparty jest na dwóch studniach głębinowych o wydajności SW1 - 61 m³/h i SW2 - 63 m³/h . Ujęcie nie posiada określonej strefy ochrony pośredniej (pozwolenie wodno- prawne ważne do 31.01.1999 r).Maksymalna produkcja wody dochodzi w miesiącach letnich do 700 m³/h , przy średniej sprzedaży wody 100 m³/d. Do wodociągu podłączonych jest 168 gospodarstw.

Wodociąg grupowy Stypulki Święchy z lokalizacją ujęcia w tej wsi, obejmuje swym zasięgiem 10 wsi. Ujęcie oparte jest o 2 studnie głębinowe o wydajności: SW1 - 1416 m³/d i SW2 - 1120 m³/d. Sprzedaż wody waha się w granicach 120 - 140 m³/d. Do wodociągu podłączonych jest 134 gospodarstw. Ujęcie posiada wyznaczoną strefę ochrony pośredniej, która wynosi 39 m.

10.3 Odprowadzenie ścieków

Na terenie gminy Kobylin Borzomy brak jest urządzeń do oczyszczania ścieków. Większość budynków odprowadza ścieki do lokalnych zbiorników bezodpływowych.

10.4 Zaopatrzenie w gaz

Obecnie na terenie gminy nie ma możliwości zaopatrzenia w gaz przewodowy.

10.5 Energetyka

Gmina Kobylin Borzomy zasilana jest w energię elektryczną liniami napowietrznymi 15 kV ze stacji transformatorowych 110/15 kV w Jeżewie oraz w Wysokiem Mazowieckiem. Na terenie gminy znajduje się 45 stacji transformatorowych typu STS lub ŻH.

Na skutek wzrostu wyposażenia gospodarstw rolnych i domowych w sprzęt elektryczny wystąpią na obszarze całej gminy niedostatki mocy elektrycznej w istniejących stacjach transformatorowych.

10.6. Telekomunikacja

W zakresie telekomunikacji gmina Kobylin Borzomy należy organizacyjnie do Rejonu Telekomunikacyjnego w Wysokiem Mazowieckiem. System teletransmisji opiera się na liniach napowietrznych. Gmina posiada niski wskaźnik abonamentów na 1000 mieszkańców 31,1 (średnio dla obszarów wiejskich w województwie 40,7) - stan na 31 XII 1994 r.

B. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ ROZWOJU GMINY

Obszar gminy pod względem przydatności do produkcji rolnej wykazuje pewne zróżnicowanie warunków przyrodniczych oraz ekonomicznych.

Wyodrębnia się trzy rejonny:

-rejon północno - wschodni (obszar wsie Kurowo, Kurowo kol., Pszczółczyn)

Rejon charakteryzuje niższa jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- * słabsza jakość użytków rolnych ,
- * wyższy udział użytków zielonych pow.20 %.
- * część użytków rolnych wchodzi w skład Narwiańskiego Parku Narodowego co powoduje ograniczenia w intensyfikacji produkcji rolnej.

Warunki ekonomiczne w jednostce są mniej korzystne w porównaniu z rejonem środkowym :

- * niekorzystna struktura obszarowa igr, duży udział gospodarstw małych,
- * część gleb wymaga regulacji stosunków wodnych.

Ze względu na ograniczenia przyrodnicze i ekonomiczne rejon o mniejszej przydatności do intensyfikacji produkcji rolnej.

- **rejon środkowy** (obejmujący wsie położone wzdłuż dwóch dróg gminnych przebiegających z północy na południe).

Rejon charakteryzuje wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- * duży udział gleb IV klasy bonitacyjnej.

Warunki ekonomiczne w jednostce są korzystniejsze od pozostałych obszarów:

- * uregulowane stosunki wodne na całym obszarze,
- * korzystna struktura obszarowa igr.

Rejon o najkorzystniejszych warunkach do intensyfikacji produkcji rolnej.

- **rejon południowo - zachodni** (obejmujący wsie położone wzdłuż drogi przebiegającej w południowej części gminy).

Rejon charakteryzuje wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej:

- * duży udział gleb IV klasy bonitacyjnej.

Jednostka o zdecydowanie najmniej korzystnych warunkach społeczno - ekonomicznych, a w szczególności:

- * małe jednostki osadnicze,
- * niekorzystna struktura obszarowa igr oraz wielkość siedlisk,
- * brak regulacji stosunków wodnych na części rejonu,
- * duży udział ludność w wieku poprodukcyjnym.

Warunki społeczno - ekonomiczne ograniczają rozwój produkcji rolnej.

Tab.1 SYNTEZA UWARUNKOWAŃ rozwoju gminy i miejscowości gminnej

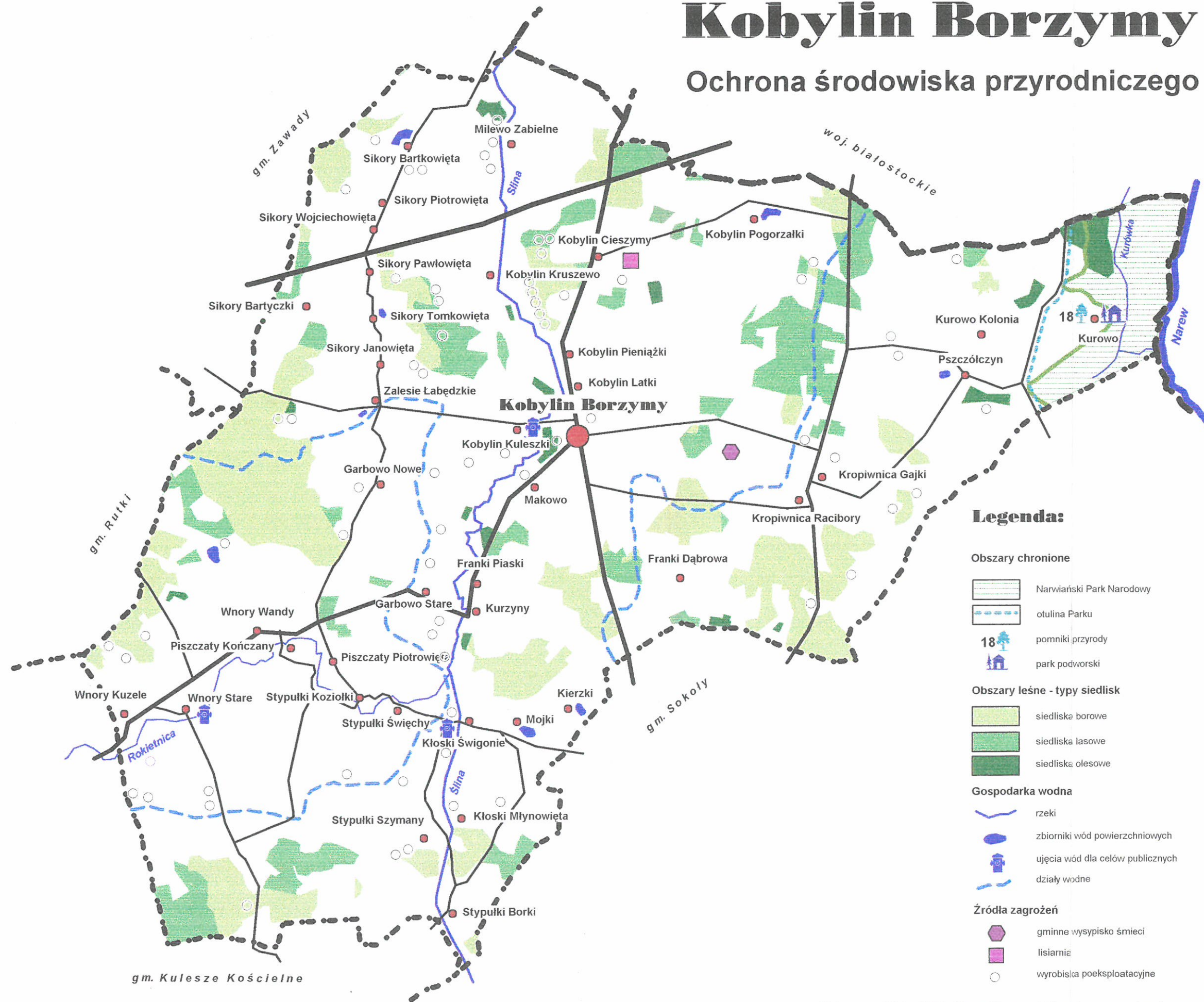
Oznaczenie jednostki	Położenie powierzchni	Jednostki osadnicze	Liczba ludności Liczba gosp. rolnych	Potencjał rozwoju jednostki	Ograniczenia rozwoju jednostki	Główne problemy do rozwiązania
1	2	3	4	5	6	7
1	Środkowa część gminy 7327,8 ha co stanowi 61,4% pow. ogólnej gminy	Kobylin Borzyny Kobylin Łatki Kobylin Pieniążki Kobylin Ciszyni Kobylin Kruszewo Kobylin Kuleszki Makowo Franki Piaski Kurzyni Garbowo Stare Garbowo Nowe Zalesie Łabędzkie Sikory Janowięta Sikory Tomkowiecia Sikory Bartyczki Sikory Pawlowięta Sikory Wojciechowiecia Sikory Piotrowięta Sikory Bartkowiecia Milewo Zabielne Kobylin Pogorzalki Kropiewnica Gajki Kropiewnica Racibory Dąbrowa Franki	234/33 124/25 132/30 124/26 171/36 57/3 98/30 76/18 27/8 137/38 109/24 113/31 48/16 33/7 46/9 59/13 49/10 72/20 103/23 100/21 149/36 198/50 74/20 117/26 Razem 2450/553 Udział % 60/57,5	- walory środowiska kulturowego (Kobylin Kuleszki, Kobylin Pieniążki, Kropiewnica Racibory, Sikory Bartyczki, Sikory Janowięta, Sikory Pawlowięta, Sikory Tomkowiecia, Wojciechowiecia, Zalesie Łabędzkie), - walory środowiska przyrodniczego (dobre gleby, względnie czyste wody, małe przekształcenia krajobrazu naturalnego, dobry stan sanitarny powietrza), - udział gleb dobrych III-IV klasy pow. 60%, - średnia wielkość gospodarstw powyżej 12 ha, - wysoki udział gosp. dużych powyżej 10 ha około 70%, - korzystna wielkość działek siedliskowych, - ośrodek gminny z nieznaczną koncentracją usług z zakresu obsługi rolnictwa, - ośrodek gminy wyposażony w pełny zakres usług podstawowych, - występowanie placówek usługowych w jednostce: * szkoła podst. w Sikorach Pawlowiętach - 10 uczniów na 1 pom. do nauczania, * placówki handlowe we wsiach: Sikory Pawlowięta, Kropiewnica Racibory, * jednostki straży poż. we wsiach: Franki Piaski, Franki Dąbrowa, Zalesie Łabędzkie, Milewo Zabielne, Kropiewnica Gajki, Kobylin Pogorzalki, - droga krajowa nr 18 gwarantująca dobre połączenie komunikacyjne w relacji Warszawa - Białystok, - ciągi dróg krajowych, wojewódzkich i gminnych, - dostępność do telefonu w sołectwach, - dostępność do sieci energoelektrycznej, - walory turystyczne (rzeźba terenu, wody Śliny, lasy, czyste środowisko, zabytki kultury materialnej), - dostępność do sieci zbiorowego zaopatrzenia w wodę - ujęcia wody we wsi Kobylin Kuleszki gwarantujące możliwość większych dostaw wody,	- degradacja obiektów kultury materialnej, - brak bazy turystycznej, - brak systemów kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, - brak urządzeń usuwania odpadów stałych, - występowanie terenów zagrożonych erozją gleb, - degradacja powierzchni ziemi wskutek nielegalnej eksploatacji kopalni pospolitych, - małe gospodarstwa we wsi Kobylin Borzyny i Sikory Janowięta, - małe działki zagrodowe we wsiach Kobylin Borzyny i Kobylin Ciszyni, - we wschodniej części jednostki występują wsi o dużym udziale ludności w wieku poprodukcyjnym, - duży udział wsi o liczbie ludności do 50 osób, - bardzo niski wskaźnik ilości abonentów telefonicznych ? na 1000 mieszkańców, - uciążliwość drogi szybkiego ruchu, - zakładowa klasa drogi ogranicza dostępność z obszaru gminy, - zły stan techniczny dróg oraz nieodpowiednie parametry techniczne części dróg, - brak powszechnej dostępności do telefonu i utrudnione połączenia przez centralę MM, - zły stan techniczny części urządzeń energoelektrycznych i niedostatek mocy,	- pilna potrzeba uregulowania gospodarki odpadami stałymi i gospodarki ściekowej, - potrzeba rekultywacji terenów zdegradowanych, - powiększenie siedlisk we wsi Kobylin Borzyny, - zabezpieczenie obsługi rolnictwa w zakresie skupu, zaopatrzenia, usług warsztatowych, weterynaryjnych, - tworzenie lokalnego przetwórstwa rolno - spożywczego, - poprawa funkcjonowania placówek usługowych we wsi Kobylin Borzyny, - podwyższenie rangi drogi nr 18 - izolacja terenów przyległych od drogi nr 18, oddalenie zabudowy w granicach korytarza tranzytowego, - modernizacja dróg krajowych, wojewódzkich i gminnych i zapewnienie właściwego stanu technicznego, - budowa sieci telefonicznej, - reelektryfikacja wsi,

1	2	3	4	5	6	7
I A	Wyodrębniona z jednostki I. Miejscowość gminna i sąsiednie jednostki osadnicze - centralne położenie względem obszaru gminy Pow. 1122,9 ha co stanowi 9,4% powierzchni ogólnej gminy	Kobylin Borzyny Kobylin Łatki Kobylin Pieniążki Kobylin Kuleszki Razem Udział %	234/33 124/25 132/30 57/3 547/91 13,9/9,4	- walory środowiska kulturowego (zespół kościelny, zespół młynowy, domy mieszkalne), - walory turystyczne (krajownictwo na bazie zabytków, wody Śliny), - dobra jakość gleb, - ośrodek gminny wyposażony w usługi podstawowe (szkoła podstawowa, poczta, gminny ośrodek zdrowia, apteka, biblioteka, jednostka straży pożarnej, kościół), - ciągi dróg wojewódzkich i gminnych, - dostępność do sieci telefonicznej, - dostępność do sieci energetycznej, - dostępność do sieci zbiorowego zaopatrzenia w wodę,	- zły stan techniczny części obiektów kultury materialnej, - brak bazy turystycznej (miejsca noclegowe, gastronomia, tereny rekreacyjne), - brak sieci kanalizacyjnej i oczyszczalni ścieków, - brak urządzeń usuwania odpadów stałych, - ekspansja zabudowy wiejskiej w obrębie doliny Śliny oraz na terenach o wysokiej jakości gleb, - niedostatecznie rozwinięte usługi na rzecz rolnictwa, część siedlisk nie gwarantuje właściwej zabudowy zagrodowej (wąskie i małe działki), - małe gospodarstwa rolne, - zły stan techniczny obiektów usługowych, - brak gminnego ośrodka kultury, - brak specjalistycznych placówek handlowych, <i>do 100% do 50% p.</i>	- potrzeba wyznaczenia strefy ochrony pośredniej ujęcia wody we wsi Kobylin Kuleszki, - konieczność rozwiązania gospodarki ściekowej oraz usuwania odpadów stałych, - potrzeba realizacji bazy turystycznej, - dokończenie budowy i przekazanie do użytkowania szkoły podstawowej, - modernizowanie istniejących placówek usługowych,
II	Północno - wschodnia część gminy 1304,3 ha co stanowi 10,9% powierzchni ogólnej gminy	Kurowo Kurowo Kolonia Pszczółczyn Razem Udział %	52/0 55/13 309/74 416/87 10,2/9,1	- wysokie walory środowiska przyrodniczego doliny Narwi (unikalność ekosystemu wodno - bagiennego, występowanie wielu gatunków chronionych flory i fauny, wysoki stopień naturalności krajobrazu, cenne walory naukowo - dydaktyczne), - walory kultury materialnej we wszystkich jednostkach osadniczych, - walory turystyczne Narwiańskiego Parku Narodowego (wody Narwi i Kurówki, pomniki przyrody i zabytki kulturowe, wysokie walory przyrodnicze), - udział gleb dobrych III -IV kl. do 40 %, - średnia wielkość gospodarstw powyżej 12 ha. - wysoki udział trwałych użytków zielonych - korzystna wielkość wielkość działek siedliskowych - występowanie usług : *szkoła podstawowa w Pszczółczynie - 8 uczniów na I pomieszczenie do nauczania, *placówka handlowa w Pszczółczynie, *placówka straży pożarnej w Pszczółczynie, - ciągi dróg gminnych, - dostępność do sieci telefonicznej w sołectwach, - dostępność do sieci energetycznej, - dostępność do sieci zbiorowego zaopatrzenia w wodę, - ujęcie wody we wsi Pszczółczyn o wydajności gwarantującej większą podaż wody,	- brak kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, - brak punktów usuwania odpadów stałych, - degradacja powierzchni ziemi wskutek eksploatacji kopalni, - zły stan techniczny części obiektów kultury materialnej, - brak bazy i niedostateczne zagospodarowanie turystyczne, - znaczna część użytków rolnych użytkowana w formie dzierżaw, - brak uregulowanych stosunków wodnych na użytkach rolnych, - część użytków rolnych położonych w dolinie rzeki Narew zalewana w okresach wiosennych, - brak usług rolniczych, - brak powszechnej dostępności do telefonów i utrudnione połączenia przez centrale MM, - zły stan techniczny części urządzeń elektroenergetycznych i niedostatki mocy,	- konieczność uregulowania gospodarki ściekowej oraz usuwania odpadów stałych z uwagi na ochronę wód Narwi i jej dopływów, - potrzeba rekultywacji terenów zdegradowanych, - adaptacji obiektów zabytkowych na potrzeby rozwoju turystyki oraz siedziby Narwiańskiego Parku Narodowego, - realizacja obiektu melioracyjnego Pszczółczyn, - uregulowanie stosunków własnościowych nieruchomości administrowanych przez AWRSP, - budowa sieci telefonicznej, - reelektryfikacja wsi, - zapewnienie właściwego stanu technicznego dróg, - konieczność określenia strefy ochrony pośredniej ujęcia wody w Pszczółczynie,

1	2	3	4	5	6	7
III	<p>Poludniowo - zachodnia część gminy 3308,9 ha co stanowi 27,7% pow. ogólnej gminy</p>	<p>Wnory Kuzele Wnory Stare Wnory Wandy Piszczaty Piotrowięta Piszczaty Kończany Stypulki Święchły Kłoski Świągonie Mojki Kierzki Stypulki Szymany Kłoski Młynowięta Stypulki Borki</p>	<p>143/32 280/72 123/38 78/17 101/32 67/17 42/12 54/10 50/12 126/38 73/22 76/19</p> <p>Razem 1213/321 Udział % 29, 7/33,4</p>	<p>- walory środowiska kulturowego (Wnory Wandy, Wnory Kuzele, Wnory Stare Stypulki Szymany), - walory turystyczne (las, rzeźba terenu, zabytki), - walory środowiska przyrodniczego (dobre gleby, czyste wody, dobry stan sanitarny powietrza i krajobrazu naturalnego), - udział gleb dobrych III- IV kl. powyżej 60 %, - średnia wielkość gospodarstw do 10 ha, - występowanie usług: * szkoły podstawowe: Wnory Kuzele 17 uczniów na I pomieszczenie do nauczania, Stypulki Święchły 7 uczniów na I pomieszczenie do nauczania, * placówka pocztowa w Piszczatach Piotrowiętach, * placówki handlowe w Stypulkach Szymanach, Piszczatach Piotrowiętach i Wnorach Kuzelach, * jednostki straży pożarnej Wnory Kuzele, Stypulki Szymany, Piszczaty Kończany, - ciągi dróg wojewódzkich i gminnych, - dostępność do telefonów w solectwach, - dostępność do sieci energetycznej, -dostępność do sieci zbiorowego zaopatrzenia w wodę -ujęcie wody we wsiach Wnory Stare i Stypulki Święchły, możliwość zwiększenia dostaw wody</p>	<p>- zły stan obiektów kultury materialnej, - brak bazy turystycznej, - brak kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, - brak sieci punktów usuwania odpadów stałych, - występowanie obszarów zagrożonych erozją gleb, - występowanie terenów zdegradowanych (wyrobiska poeksploatacyjne), - udział gospodarstw małych do 7 ha w jednostce pow. 30%, - małe działki zagrodowe we wsi Wnory Stare, Piszczaty Kończany, Stypulki Borki, Kłoski Młynowięta, - brak uregulowanych stosunków wodnych na użytkach rolnych, - brak usług rolniczych, - znaczny udział wsi o dużym udziale ludności w wieku poprodukcyjnym (pow. 30% ogółu ludności), - bardzo niski wskaźnik ilości abonentów na 1000 mieszkańców, - zły stan techniczny dróg i przepraw mostowych oraz nieodpowiednie parametry techniczne części dróg, - brak powszechnej dostępności do telefonów i utrudnione połączenia przez centralę MM, - zły stan techniczny części urządzeń energetycznych i niedostatek mocy,</p>	<p>- konieczność uregulowania gospodarki odpadami stałymi oraz gospodarki ściekowej, - potrzeba rekultywacji terenów zdegradowanych, - powiększenie sićdlisk we wsi Stypulki Borki, - tworzenie lokalnego przetwórstwa rolno - spożywczego i usług rolniczych, - realizacja obiektu melioracyjnego Rokietnica, - przeciwdziałanie pogarszaniu i stopniowa poprawa funkcjonowania placówek usługowych, - wyposażenie wsi Wnory Stare w pełny zakres usług podstawowych w celu obsługi południowo - zachodniej części gminy, - modernizacja dróg i przepraw mostowych oraz utrzymanie ich właściwego stanu, - budowa sieci telefonicznej, -należy wyznaczyć strefę ochrony pośredniej ujęcia wody we wsi Wnory Stare</p>

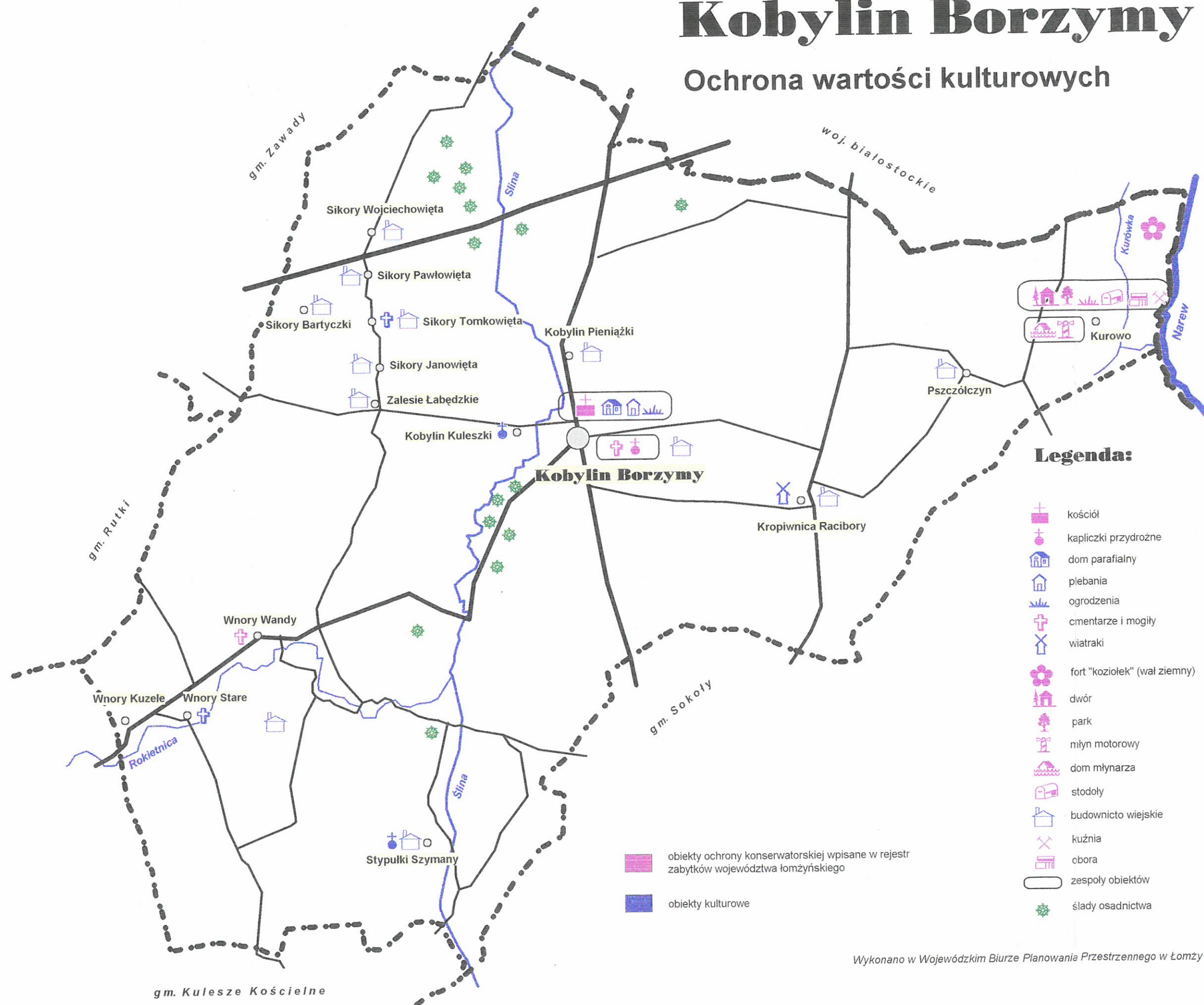
Kobylin Borzyny

Ochrona środowiska przyrodniczego

Kobylin Borzyny

Ochrona wartości kulturowych

Legenda:

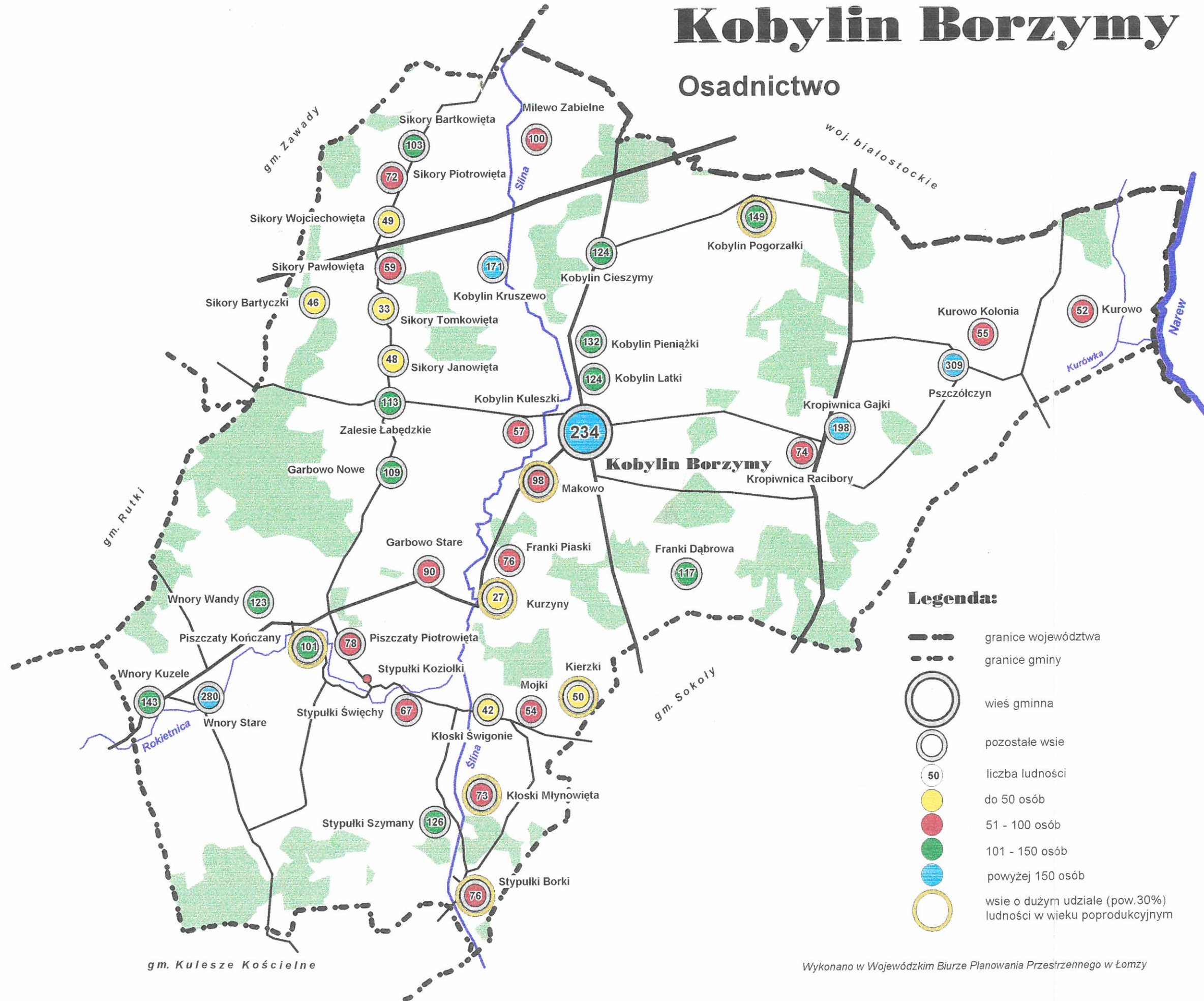
- kościół
- kapliczki przydrożne
- dom parafialny
- plebania
- ogrodzenia
- cmentarze i mogiły
- wiatraki
- fort "koziołek" (wał ziemny)
- dwór
- park
- młyn motorowy
- dom młynarza
- stodoły
- budownictwo wiejskie
- kuźnia
- obora
- zespoły obiektów
- ślady osadnictwa

- obiekty ochrony konserwatorskiej wpisane w rejestr zabytków województwa łomżyńskiego
- obiekty kulturowe

Wykonano w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Łomży

Kobylin Borzymy

Osadnictwo

Legenda:

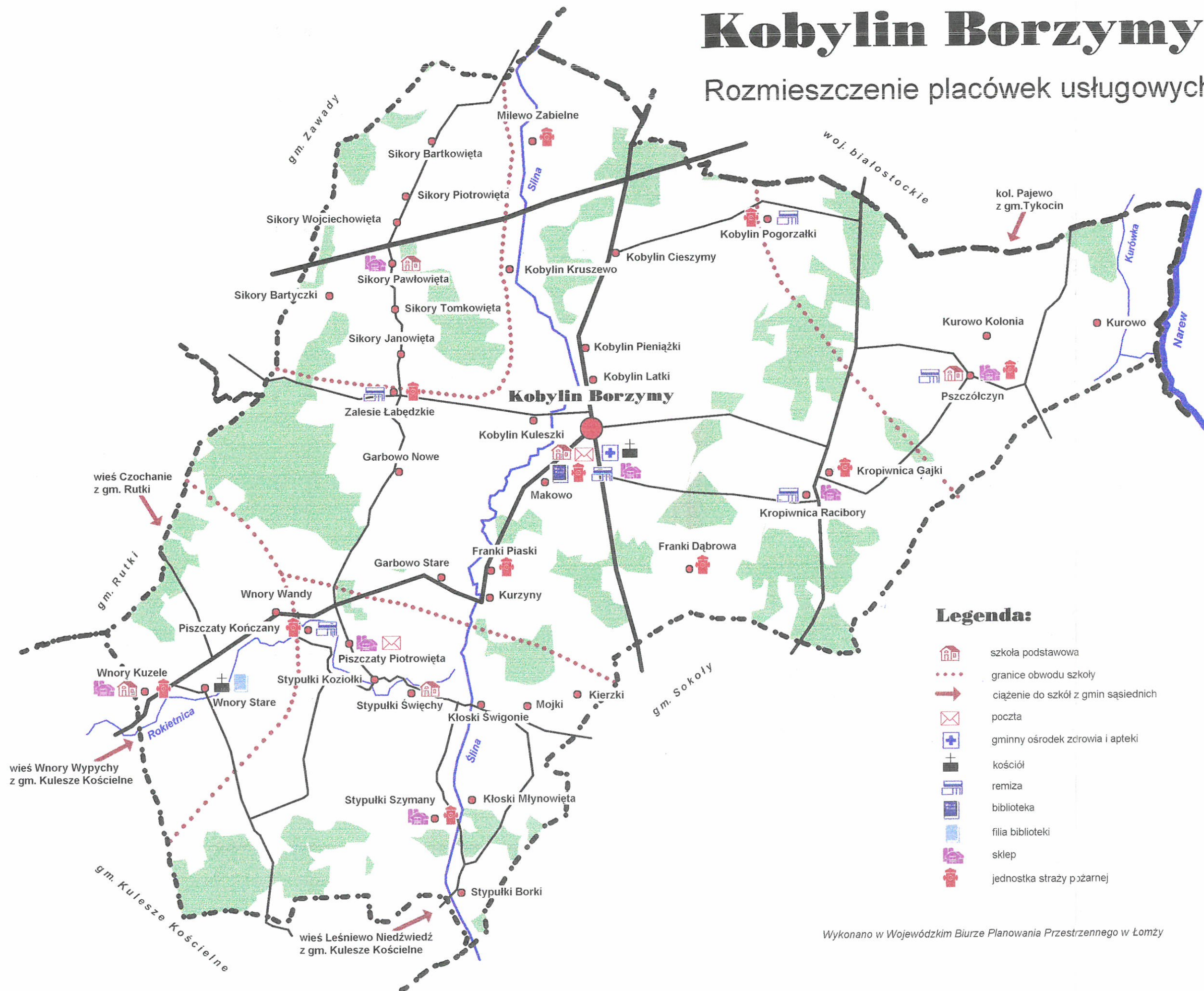
- granice województwa
- granice gminy
- wieś gminna
- pozostałe wsie
- liczba ludności
- do 50 osób
- 51 - 100 osób
- 101 - 150 osób
- powyżej 150 osób
- wsie o dużym udziale (pow.30%)
ludności w wieku poprodukcyjnym

g.m. Kulesze Kościelne

Wykonano w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Łomży

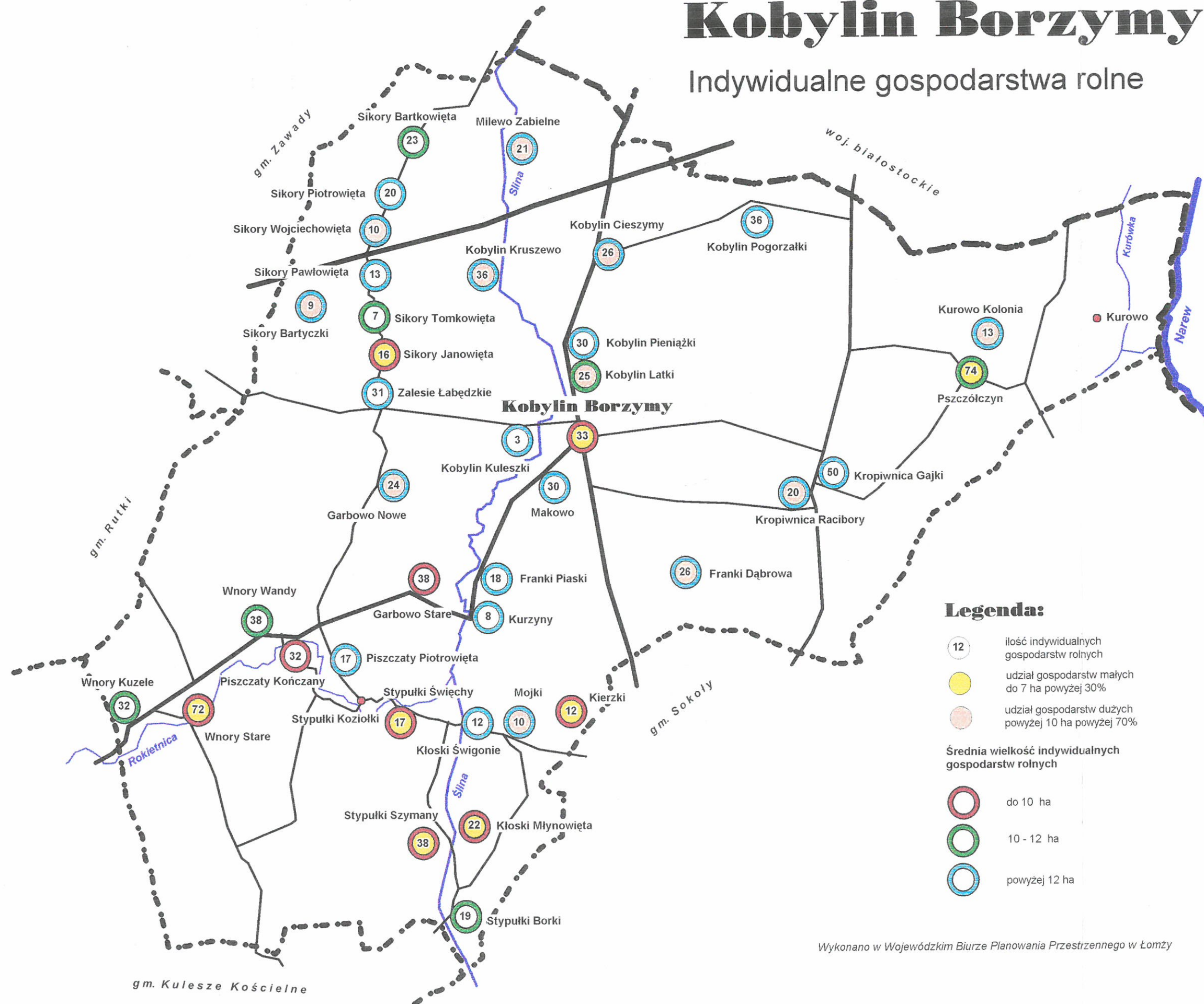
Kobylin Borzymy

Rozmieszczenie placówek usługowych

Kobylin Borzymy

Indywidualne gospodarstwa rolne

Legenda:

- 12 ilość indywidualnych gospodarstw rolnych
- udział gospodarstw małych do 7 ha powyżej 30%
- udział gospodarstw dużych powyżej 10 ha powyżej 70%

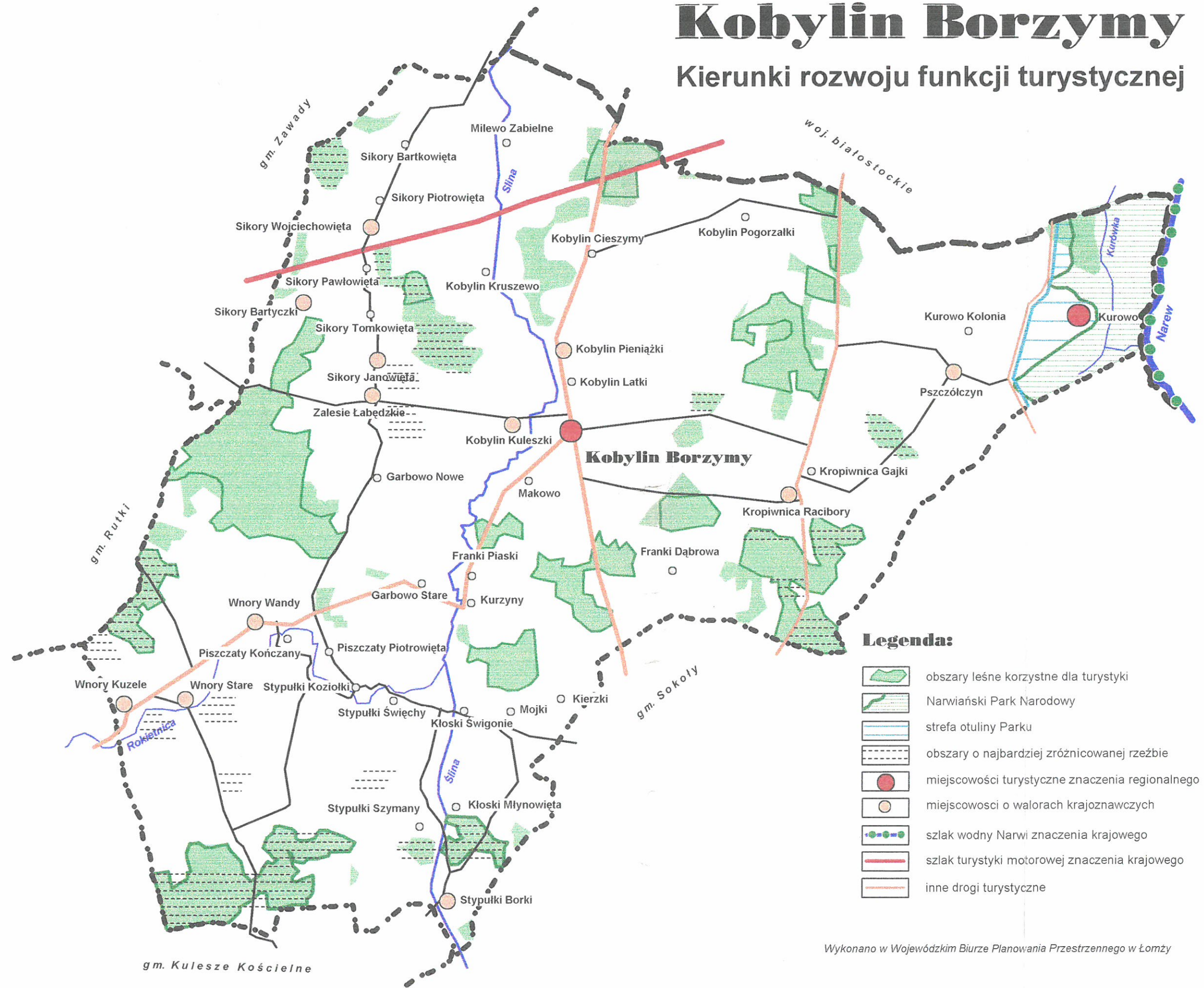
Średnia wielkość indywidualnych gospodarstw rolnych

- do 10 ha
- 10 - 12 ha
- powyżej 12 ha

Wykonano w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Łomży

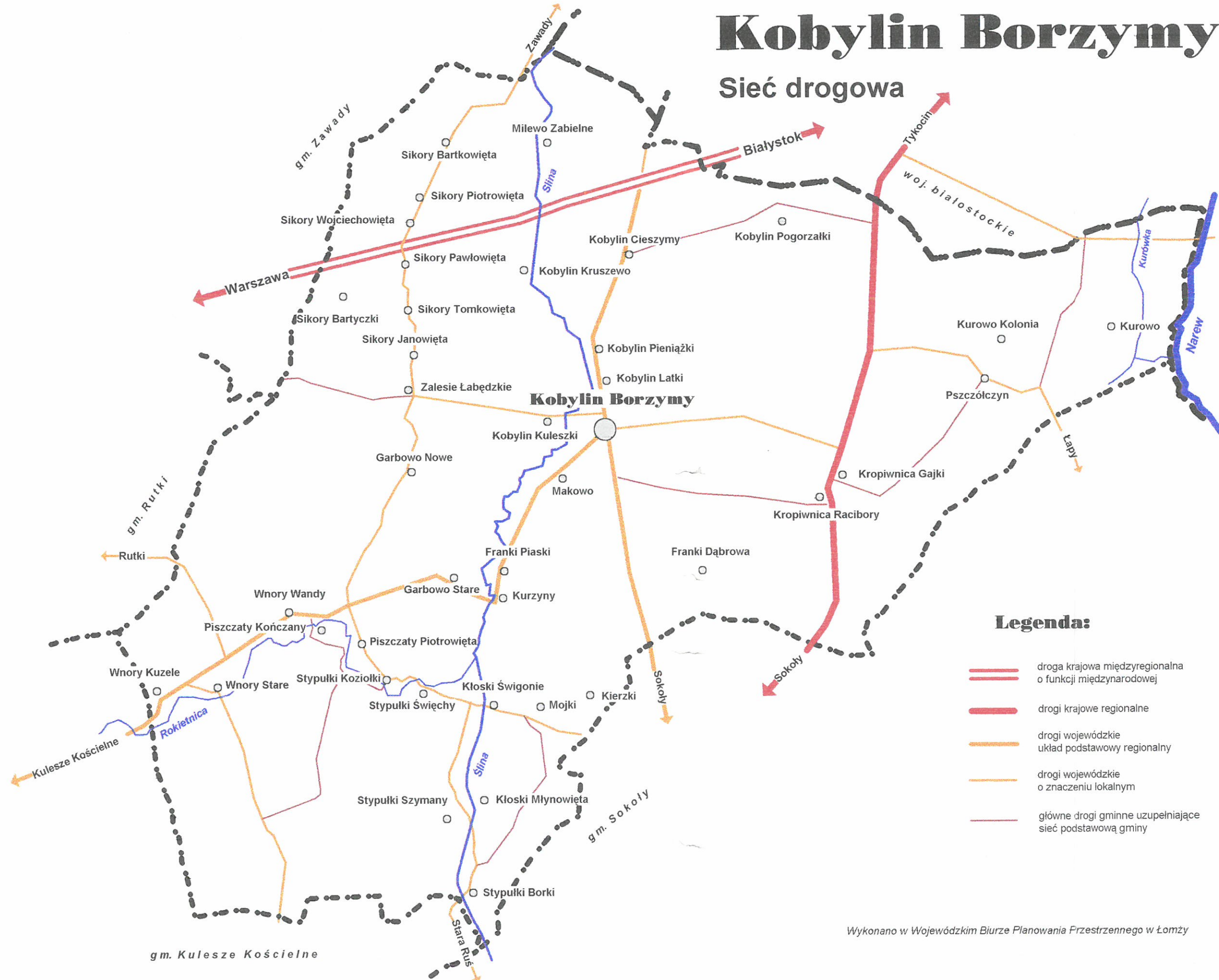
Kobylin Borzomy

Kierunki rozwoju funkcji turystycznej

Kobylin Borzymy

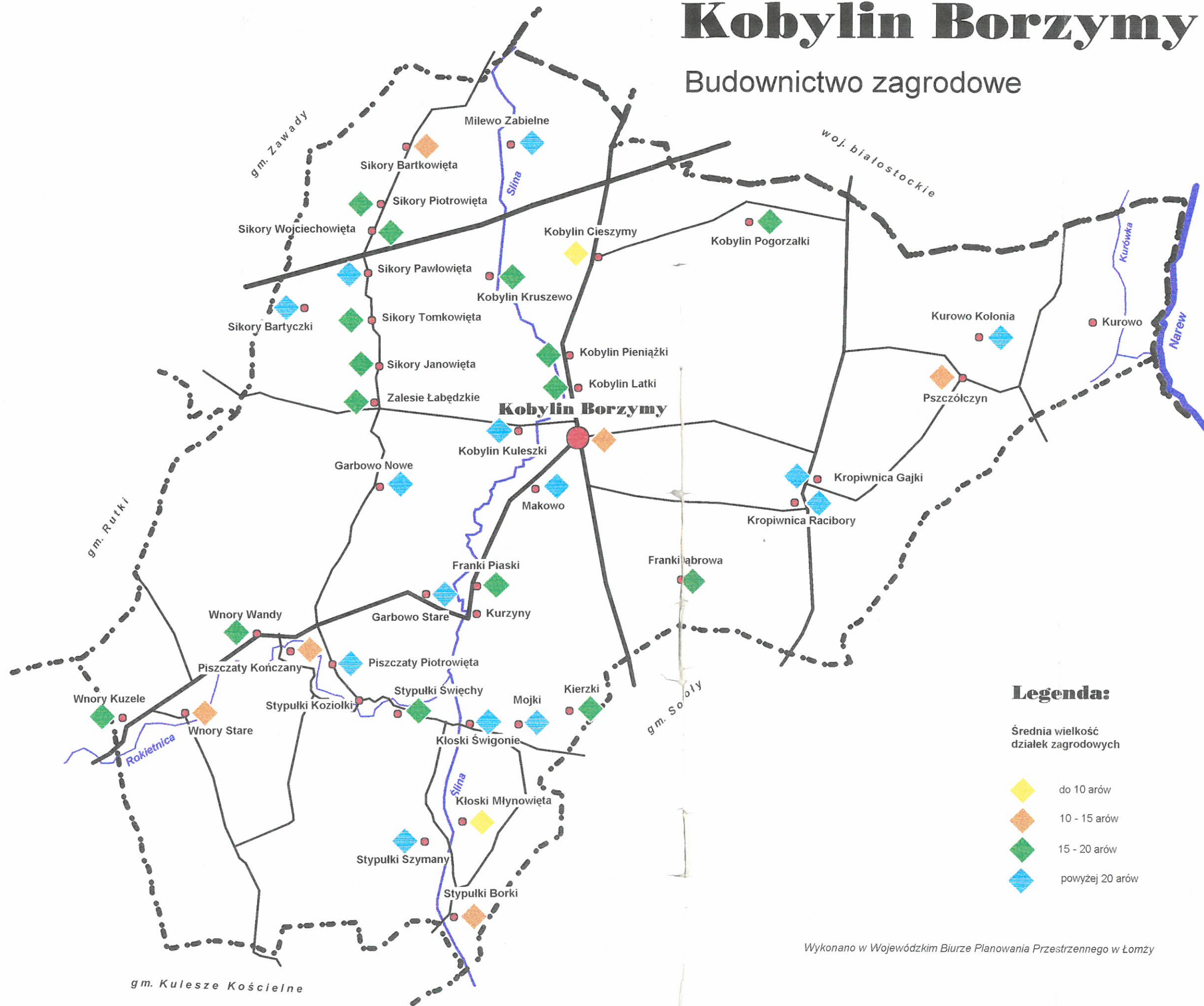
Sieć drogowa

Wykonano w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Łomży

Kobylin Borzyny

Budownictwo zagrodowe

Legenda:

Średnia wielkość
działek zagrodowych

- do 10 arów
- 10 - 15 arów
- 15 - 20 arów
- powyżej 20 arów

Wykonano w Wojewódzkim Biurze Planowania Przestrzennego w Łomży